LIITE 10

PUIJON SAIRAALA-ALUEEN 1950-LUVUN RAKENNUKSET

RAKENNUSHISTORIASELVITYS

03/2022

arkkitehdit KONTUKOSKI

Kannen kuva: Kuopion keskussairaala vuonna 1958. Kuvaaja: Veljekset Karhumäki.

Selvityksen tilaaja: Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri / rakennuttajainsinööri Reino Pyy

Selvityksen laatija: Arkkitehdit Kontukoski Oy / arkkitehti Petri Kontukoski
arkkitehti Janne Leino
rakennusarkkitehti Anniina Saarnio
FT Maija Kontukoski

03/2022

PERUSTIETOLOMAKE: PUIJON SAIRAALA, PÄÄSAIRAALA, RAKENNUS 1 (entinen A-rakennus)

Kiinteistötunnus:	297-12-2-7
Osoite:	Puijonlaaksontie 2, 70210 Kuopio
Suunnittelija:	Arkkitehdit Jaakko Paatela ja Veikko Larkas
Urakoitsija:	TEORA
Rakennuttaja:	Kuopion keskussairaalan kuntainliitto
Suunnitteluajankohta:	Pääpiirustukset päivätty elo-lokakuussa 1954
Rakentamisvuosi:	Vuosina 1955-1958 (vastaanotettu 11.4.1958)
Rakennuksen käyttöönotto:	Vuonna 1959
Alkuperäinen käyttötarkoitus:	Kuopion keskussairaala KUKS, jossa toimivat lääketieteen erikoisalojen osastot, kuten kirurginen, naistentautien, synnytys-, lastentautien, korva-, nenä- ja kurkkutautien, silmätautien ja veneeristen tautien osastot.
Rakennuksen muutokset:	Sairaanhoidon kehittyessä päärakennukseen on tehty tilamuutoksia ja useita laajennuksia. Ensimmäiset laajennukset ja peruskorjaukset tehty 1980- ja 1990-luvuilla. Vuonna 2000 tehty parvekekorjaukset ja syöksytorvet. 2000-luvulla tehtiin konehuoneen ja iv-konehuoneen laajennukset ja 2010-luvulla pääaulan laajennus.
Nykyinen käyttötarkoitus:	Kuopion yliopistollisen sairaalan (KYS) pääsairaalassa sijaitsevat muun muassa päivystys, poliklinikkatiloja, vuodeosastot, röntgen ja näytteenottotiloja.
Omistus:	Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
Kaavatilanne:	Voimassa oleva asemakaava vahvistettu 3.12.2001. Tontin käyttötarkoitus on YL eli sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue. Asemakaavamuutos on käynnissä.
Kohteen koko:	25 570 km2
Rakennusoikeus:	Tontin rakennusoikeus 223 000 kem2, käytetty rakennusoikeus 206 600 kem2.
Suojelutilanne:	Rakennusta ei ole suojeltu, mutta asemakaavaluonnoksessa Puijon sairaalan päärakennus on suojeltu merkinnällä sr -23 eli rakennuksen ulkoasun ominaispiirteet tulee säilyttää.
Työn tavoite ja käytetty aika:	Rakennushistoriaselvitys rakennuksen julkisivuista ja merkittävistä sisätiloista (pää- ja hissiaula) asemakaavamuutosta varten. Selvitys on tehty ajalla 23.11.2021-15.03.2022.

PERUSTIETOLOMAKE: PUIJON SAIRAALA, RAKENNUS 3 (entinen D-rakennus)

Kiinteistötunnus:	297-12-2-7
Osoite:	Puijonlaaksontie 2, 70210 Kuopio
Suunnittelija:	Arkkitehdit Jaakko Paatela ja Veikko Larkas
Urakoitsija:	TEORA
Rakennuttaja:	Kuopion keskussairaalan kuntainliitto
Suunnitteluajankohta:	Pääpiirustukset päivätty elokuussa 1954
Rakennuksen valmistuminen:	Vuonna 1958
Alkuperäinen käyttötarkoitus:	Kuopion keskussairaalan alilääkäreiden asuinrakennus.
Rakennuksen muutokset:	Asuintilojen ja ullakon muutos toimistoiksi sekä päiväkoti vuonna 1982, päiväkodin muutos toimistoiksi vuonna 1988, monistamo vuonna 2000. Peruskorjaus vuonna 2010.
Nykyinen käyttötarkoitus:	Kuopion yliopistollisen sairaalan hallinnon tiloja, mm. keskusarkisto.
Omistus:	Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
Kaavatilanne:	Voimassa oleva asemakaava vahvistettu 3.12.2001. Tontin käyttötarkoitus on YL eli sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue. Asemakaavamuutos on käynnissä.
Kohteen koko:	2015 km2
Rakennusoikeus:	Tontin rakennusoikeus 223 000 kem2, käytetty rakennusoikeus 206 600 kem2.
Suojelutilanne:	Rakennusta ei ole suojeltu.
Työn tavoite ja käytetty aika:	Rakennushistoriaselvitys rakennuksen julkisivuista ja merkittävistä sisätiloista (portaikko) asemakaavamuutosta varten. Selvitys on tehty ajalla 23.11.2021-15.03.2022.

PERUSTIETOLOMAKE: PUIJON SAIRAALA, RAKENNUS 4 (entinen E-rakennus)

Kiinteistötunnus:	297-12-2-7
Osoite:	Puijonlaaksontie 2, 70210 Kuopio
Suunnittelija:	Arkkitehdit Jaakko Paatela ja Veikko Larkas
Urakoitsija:	TEORA
Rakennuttaja:	Kuopion keskussairaalan kuntainliitto
Suunnitteluajankohta:	Vuosina 1948-1954
Rakennuksen valmistuminen:	Vuonna 1958
Alkuperäinen käyttötarkoitus:	Kuopion keskussairaalan sairaala-apulaisten asuinrakennus.
Rakennuksen muutokset:	Asuintilojen muutos toimistoiksi vuosina 1997-1999. Huumepoliklinikka 1. kerrokseen vuonna 1998. Arkistotilat ja lattia pinnoitus 0. kerrokseen vuonna 2000. Peruskorjaus vuonna 2006.
Nykyinen käyttötarkoitus:	Järviseudun työterveys, työsuojelu, tiedepalvelukeskuksen hallinto, tutkimuseettinen toimikunta, neurokeskuksen hallinto, itäinen syöpäkeskus, Fican anestesia- ja leikkaustoiminta, medisiinisen keskuksen hallinto.
Omistus:	Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
Kaavatilanne:	Voimassa oleva asemakaava vahvistettu 3.12.2001. Tontin käyttötarkoitus on YL eli sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue. Asemakaavamuutos on käynnissä.
Kohteen koko:	2187 km2
Rakennusoikeus:	Tontin rakennusoikeus 223 000 kem2, käytetty rakennusoikeus 206 600 kem2.
Suojelutilanne:	Rakennusta ei ole suojeltu.
Työn tavoite ja käytetty aika:	Rakennushistoriaselvitys rakennuksen julkisivuista ja merkittävistä sisätiloista (portaikko) asemakaavamuutosta varten. Selvitys on tehty ajalla 23.11.2021-15.03.2022.

PERUSTIETOLOMAKE: PUIJON SAIRAALA, RAKENNUS 5 (entinen F-rakennus)

Kiinteistötunnus:	297-12-2-7
Osoite:	Puijonlaaksontie 2, 70210 Kuopio
Suunnittelija:	Arkkitehdit Jaakko Paatela ja Veikko Larkas
Urakoitsija:	TEORA
Rakennuttaja:	Kuopion keskussairaalan kuntainliitto
Suunnitteluajankohta:	Vuosina 1948-1954
Rakennuksen valmistuminen:	Vuonna 1958
Alkuperäinen käyttötarkoitus:	Kuopion keskussairaalan hoitajien asuinrakennus.
Rakennuksen muutokset:	Asuintilojen muutos 0-1. kerroksissa poliklinikaksi ja vuodeosastoiksi vuonna 1981. Asuintilojen muutos toimistoiksi vuosina 1979-1982. IV-konehuone vuonna 1983. Varaporras 0-8. kerroksiin vuonna 1984. Julkisivujen rappaus ja osittainen ikkunoiden vaihto vuonna 1997. Peruskorjaus vuonna 2012.
Nykyinen käyttötarkoitus:	KYSin päihdepsykiatrian poliklinikka, vanhuspsykiatrian työryhmä, tehostettu avohoito, yleissairaalapsykiatrian poliklinikka, psykiatrian palveluyksikön hallinto, psykiatrian oppiaine.
Omistus:	Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
Kaavatilanne:	Voimassa oleva asemakaava vahvistettu 3.12.2001. Tontin käyttötarkoitus on YL eli sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue. Asemakaavamuutos on käynnissä.
Kohteen koko:	2736 km2
Rakennusoikeus:	Tontin rakennusoikeus 223 000 kem2, käytetty rakennusoikeus 206 600 kem2.
Suojelutilanne:	Rakennusta ei ole suojeltu.
Työn tavoite ja käytetty aika:	Rakennushistoriaselvitys rakennuksen julkisivuista ja merkittävistä sisätiloista (portaikko) asemakaavamuutosta varten. Selvitys on tehty ajalla 23.11.2021-15.03.2022.

PERUSTIETOLOMAKE: PUIJON SAIRAALA, RAKENNUS 6 (entinen G-rakennus)

Kiinteistötunnus:	297-12-2-7
Osoite:	Puijonlaaksontie 2, 70210 Kuopio
Suunnittelija:	Arkkitehdit Jaakko Paatela ja Veikko Larkas
Urakoitsija:	TEORA
Rakennuttaja:	Kuopion keskussairaalan kuntainliitto
Suunnitteluajankohta:	Vuosina 1948-1954
Rakennuksen valmistuminen:	Vuonna 1958
Alkuperäinen käyttötarkoitus:	Kuopion keskussairaalan hoitajien asuinrakennus.
Rakennuksen muutokset:	0-1. kerrosten asuintilojen muutos poliklinikaksi vuonna 1975. Asuintilojen muutos toimistotiloiksi vuonna 1982. 0. kerroksessa kosteuskorjaus vuonna 2000. Peruskorjaus vuonna 2004.
Nykyinen käyttötarkoitus:	KYSin kuntoutustutkimuspoliklinikka, työlääketieteen poliklinikka, kuntoutuksen hallinto, hengityshalvausyksikkö, foniatrian poliklinikka ja päiväyksikkö, tikoteekki, aistinelinsairauksien hallinto, lasten ja nuorten klinikan hallinto, perusterveydenhuollon yksikkö, potilasasiamies, syöpäkeskuksen, naistentautien ja synnytysten hallinto.
Omistus:	Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymä
Kaavatilanne:	Voimassa oleva asemakaava vahvistettu 3.12.2001. Tontin käyttötarkoitus on YL eli sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue. Asemakaavamuutos on käynnissä.
Kohteen koko:	2394 km2
Rakennusoikeus:	Tontin rakennusoikeus 223 000 kem2, käytetty rakennusoikeus 206 600 kem2.
Suojelutilanne:	Rakennusta ei ole suojeltu.
Työn tavoite ja käytetty aika:	Rakennushistoriaselvitys rakennuksen julkisivuista ja merkittävistä sisätiloista (portaikko) asemakaavamuutosta varten. Selvitys on tehty ajalla 23.11.2021-15.03.2022.

PUIJON SAIRAALA-ALUEEN RAKENNUKSET

Kaarisairaala (rakennus 2)
Valmistunut: vuonna 2015
Suunnittelija:
Partanen & Lamusuo Oy
ja Arkkitehtitoimisto
Pekka Lukkaroinen Oy

Sädeparkki ja datakeskus
(rakennus 9)
Valmistunut: vuonna 2014

HALTO
Valmistunut: vuonna 2009
Suunnittelija:
QVIM Arkkitehdit Oy

Pyöreä pysäköintitalo Pysla
Valmistunut: vuonna 2003,
laajennus 2012
Suunnittelija:
QVIM Arkkitehdit Oy

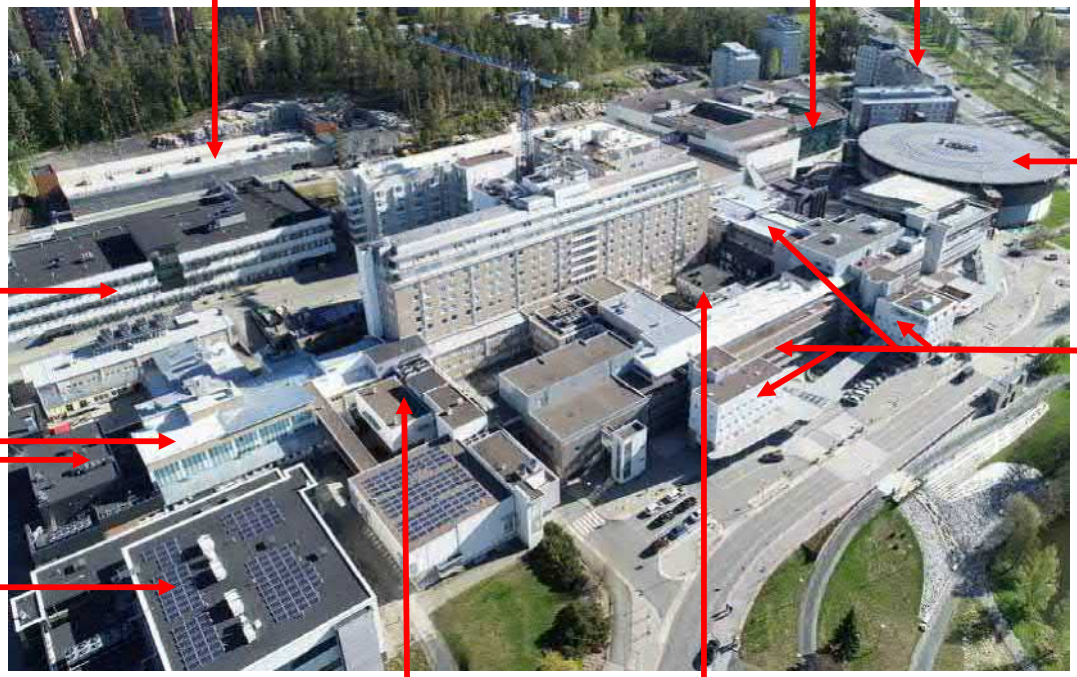

Sädesairaala
Valmistunut: vuonna 2015
Suunnittelija: Sweco Architects Oy

Logistiikan jakelukeskus
Valmistunut: vuonna 2014

Yhteiskeittiö
Valmistunut: vuonna 2013

Laajennus 1A
Valmistunut: vuonna 1983
Suunnittelija:
Arkkitehtitoimisto Kari Virta

MRI
Valmistunut: vuonna 1991
Suunnittelija:
Arkkitehtitoimisto Kari Virta

Päivystyksen MRI
Valmistunut: vuonna 2019
Suunnittelija: Rakennussuunnittelutoimisto
Turunen & Räisänen Ky

PUIJON SAIRAALA-ALUEEN RAKENNUKSET

Apteekki
Valmistunut: vuonna 1991
Suunnittelija:
Arkkitehtitoimisto Kari Virta

Laajennus 1B
Valmistunut: vuonna 1985
Suunnittelija:
Arkkitehtitoimisto Kari Virta

Apteekin laajennus
Valmistunut:
vuonna 2014

Auditorio ja luentosali
Valmistunut:
vuonna 1998

Syke-katos
Valmistunut: vuonna 2014
Suunnittelija:
Partanen & Lamusuo Oy

SISÄLLYSLUETTELO

Perustietolomakkeet 3
Puijon sairaala-alueen rakennukset 8
1. Johdanto 11
2. Rakennuspaikan historia ja asemakaavallinen nykytilanne 12
3. Puijon sairaala osana sairaaloiden rakentamisen historiaa 16
4. Kuopion keskussairaalan suunnittelu- ja rakennushistoria 19
    Pääsairaala 22
    Henkilökunnan asuinrakennukset 27
5. Peruskorjaukset 33
6. Puijon sairaala-alueen nykytilanne 34
7. Puijon sairaala-alueen 1950-luvun rakennusten rakennushistorialliset arvot 40
8. Lähdeluettelo 41
9. Liitteet
    Puijon sairaala-alueen ajoituskaavio: 1950-luku 43
    Puijon sairaala-alueen ajoituskaavio: 1980-luku 44
    Puijon sairaala-alueen ajoituskaavio: 1990-luku 45
    Puijon sairaala-alueen ajoituskaavio: 2000-luku 46
    Puijon sairaala-alueen ajoituskaavio: 1910-luku 47
    Julkisivujen säilyneisyyskaavio: pääsairaala 48
    Pääsairaalan pääaulan pohjapiirustus ja muutoskaavio 52
    Julkisivujen säilyneisyyskaavio: rakennus 3 54
    Julkisivujen säilyneisyyskaavio: rakennus 3 55
    Julkisivujen säilyneisyyskaavio: rakennus 3 56
    Julkisivujen säilyneisyyskaavio: rakennus 3 57

1. JOHDANTO

Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri tilasi Arkkitehdit Kontukoski Oy:ltä Puijon sairaalan rakennushistoriaselvityksen 23.11.2021. Tilaajaa edustaa rakennuttaja Reino Pyy. Selvityksen kohteena on Puijon sairaala-alueella oleva alkuperäinen rakennuskanta eli vanha päärakennus, kolme hoitohenkilökunnan asuinrakennusta sekä alilääkärien asuinrakennus. Selvityksen tehneeseen työryhmään kuuluivat arkkitehti SAFA Petri Kontukoski, arkkitehti SAFA Janne Leino, rakennusarkkitehti Anniina Saarnio, ja FT Maija Kontukoski. Selvitys tehtiin 23.11.2021-15.03.2022.

Puijon sairaala-alue sijaitsee Kuopion Puijonlaakson kaupunginosassa, valtatie 5:n länsipuolella. Selvitysalue rajautuu idässä Puijonlaaksontiehen, etelässä Puijonlaaksontien ja Niuvantien kulmaukseen, lännessä Rajalantiehen ja pohjoisessa kapean metsämäisen vyöhykkeen jälkeen Taivaanpankontiehen. Sairaala-alueen vanha päärakennus, kolme hoitohenkilökunnan asuinrakennusta sekä alilääkärien asuinrakennus valmistuivat kaikki vuonna 1958. Vuonna 1954 valmistuneista suunnitelmista vastasivat arkkitehdit Jaakko Paatela ja Veikko Larkas. Vuonna 1959 vastavalmistuneessa päärakennuksessa aloitti toimintansa Kuopion keskussairaala.

Vuonna 2022 Kuopion yliopistollisen sairaalan alueella sijaitsee edellä mainittujen rakennusten lisäksi useita laajennuksia, sädesairaala, kaarisairaala sekä kaksi pysäköintilaitoksen rakennusta. Vuonna 2025 valmistuu KYS Uusi Sydän -hanke, jossa uusi kymmenkerroksinen sairaalaosa (40 000 brm2) rakennetaan vanhan pääsairaalan välittömään yhteyteen ja pääsairaala (20 000 brm2) peruskorjataan.

Kuva 1. Puijon sairaala-alueen ilmakuva esittää nykytilannetta. Kuvaan on merkitty vuonna 1958 valmistuneet rakennukset. Lähde: KYS Uusi Sydän -allianssi.

2. RAKENNUSPAIKAN HISTORIA JA ASEMAKAAVALLINEN NYKYTILANNE

Puijon sairaala sijaitsee Kuopion tiedepuistossa, Savilahdessa, noin kaksi kilometriä Kuopion keskustan länsipuolella. Tontti sijaitsee Kuopion Puijonlaakson kaupunginosassa, valtatie 5:n länsipuolella, Savilahden itärannan läheisyydessä.

Savilahden ranta-alueet kuuluivat Harjulan suurtilaan, jonka historian alku sijoittuu 1600-luvulle. Harjulan suurtila alkoi muodostua Kuopion ja Iisalmen voutikunnan henkikirjoittajan Elias Samuelinpoika Paldaniuksen perustaessa alueelle Savilahden tilan avioiduttuaan Maria Skopan kanssa, joka kuului kuopiolaiseen pappis- ja virkamiessukuun. Heidän poikansa Johannes Paldaniuksen aikana tila kasvoi merkittävään asemaan Harjulan kartanona. Tila säilyi Paldaniuksen suvussa aina vuoteen 1776 saakka, jolloin Torsten Tawast osti Harjulan tilan. Tilan kokoa kasvatettiin uusilla metsäalueilla, peltoalueilla, saarilla ja vesialueilla.

Kuva 2. Carl Petter Hällströmin vuonna 1799 laatimaan karttaan on merkitty Harjulan tila. Lähde: Timo Meriluodon vanhat kartat -sivusto.

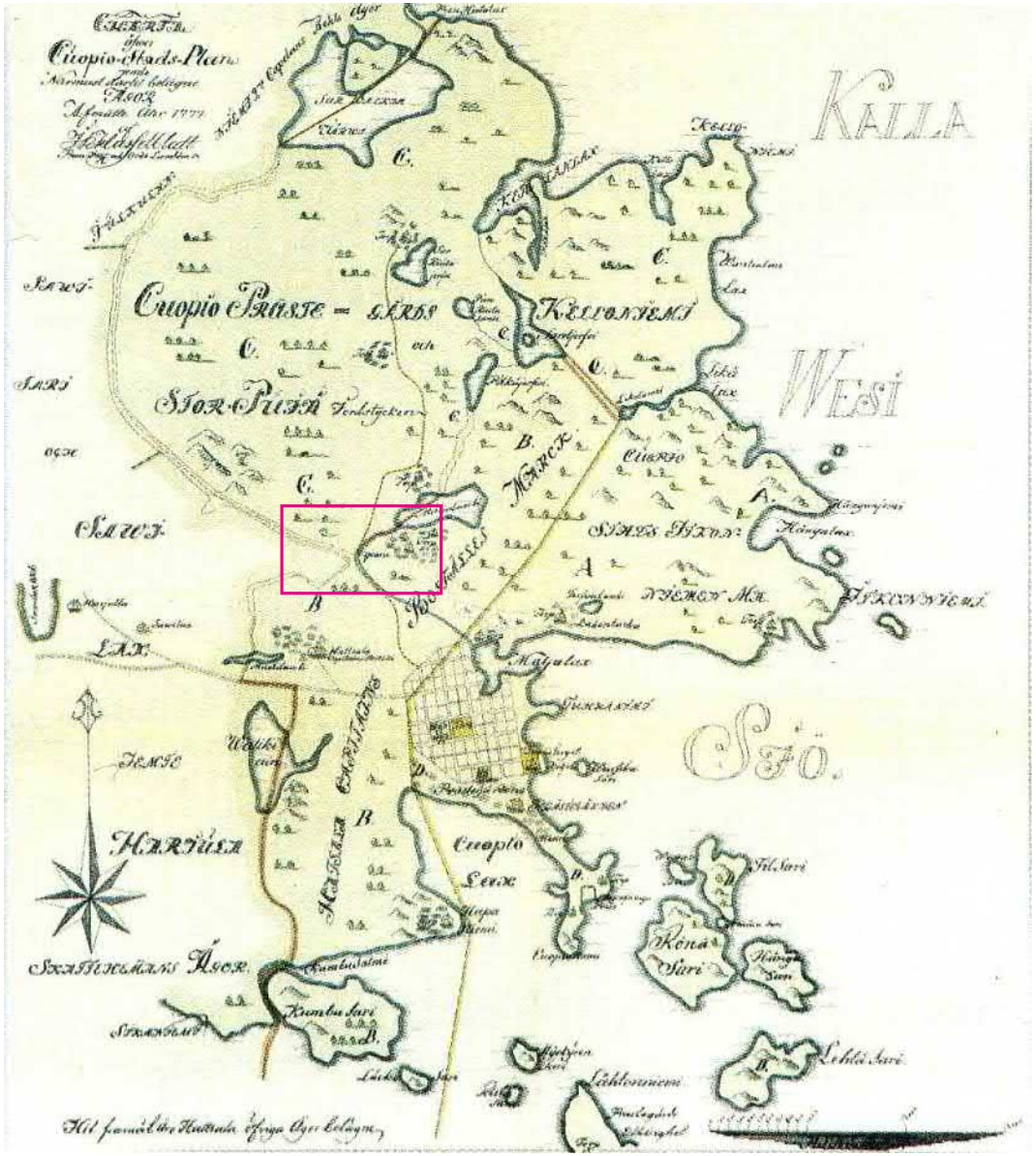

Kuva 3. J. R. Hasselblattin vuonna 1777 laatima Kuopion asemaakavan sijaintikartta. Lähde: Timo Meriluodon vanhat kartat -sivusto. Käsin piirretty kartta: Kansallisarkisto.

Tawastin kuoltua vuonna 1788, Harjulan isännäksi tuli Tawastin tyttären Eva Sofian puoliso eversti Carl Leonard Lode, joka toimi komppanianpäällikkönä Kustaa kolmannen sodassa vuosina 1788–1790 ja pataljoonankomentajana Suomen sodassa vuosina 1808–1809. Hänet tunnetaan myös Ukko Lodena eli yhtenä hahmona J. L. Runebergin kirjoittamassa Vänrikki Stoolin tarinoissa.

Loden suvulta Harjula siirtyi 1840-luvulla Johan Henrikssonille ja edelleen hänen perikunnalleen. Kuopion kaupunki osti ranta-alueet Harjulan suurtilalta vuonna 1866, ja 1870-luvulla tilan rakennuksissa toimi köyhäintalo, sairaala ja mielisairaala.

Kuopion kaupunki luovutti vuonna 1948 Kuopion keskussairaalan tontiksi ensin seitsemän hehtaarin maa-alueen, joka kasvatettiin myöhemmin 12 hehtaarin maa-alueeksi. Näin varauduttiin sairaalan todennäköisiin myöhempiin laajennuksiin. Maisema säilyi 1900-luvun puoliväliin saakka maalaismaisemana. Alueesta vuonna 1951 otetusta ilmakuvasta (kuva 6) ja vuosina 1955 ja 1953 otetuista valokuvista (kuvat 4 ja 5) voi havaita, että maa-alueet ovat olleet pääosin peltomaata ja metsikköä.

Tontin eteläpuolella oleva Pieni Mustinlampi on säilynyt 2020-luvulle saakka (kuva 7). Valtatie 5:n itäpuolella on Mustinlampi, johon laskeva pohjoisensuunnasta laskeva Mallitalonpuro jatkaa kulkuaan putkessa Pieni Mustinlampeen ja sieltä edelleen Savilahteen Pohjois-Kallaveteen. Pienen Mustinlammin rannalla sijaitsi Mustinharjun tila. Lampi oli yleinen uimapaikka vielä 1950-luvulla.

Kuva 4 ja 5. Ylemmässä kuvassa Puijon sairaala-alueen tontti ja Mustinharjun tila vuonna 1955 idän suunnasta kuvattuna. Alemmassa kuvassa sairaala-alue vuonna 1953 etelän suunnasta kuvattuna. Pieni Mustinlampi ja Mustinharjun tila ovat kuvan vasemmassa reunassa. Lähde: KYS Keskusarkisto.

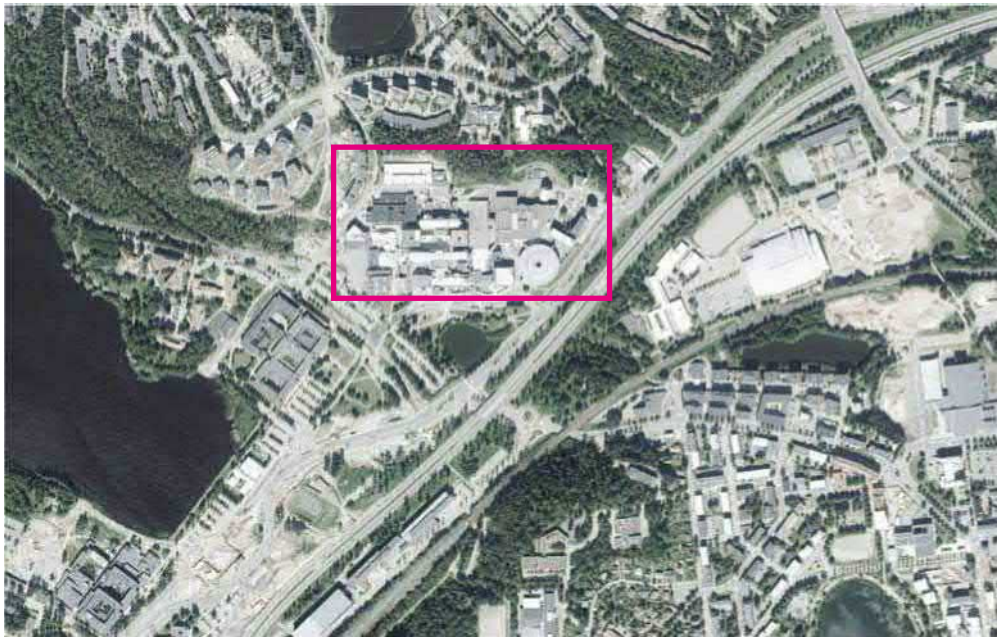

Kuva 6 ja 7. Puijon sairaala-alueen ilmakuva vuonna 1951 (ylempi kuva) ja vuonna 2021. Lähde: Maanmittauslaitos (2022).

Asemakaavallinen nykytilanne

Maakuntakaava

Kuopion seudun maakuntakaava on vahvistettu 3.7.2008. Puijon sairaala-alueelta on laadittu rakennusinventointi, jossa todetaan kohteen olevan sekä valtakunnallisesti, että paikallishistoriallisesti merkittävä keskussairaalaverkoston edustaja. Sairaala-alue on merkitty Kuopion seudun maakuntakaavassa 2008 kulttuuriympäristön ja maiseman vaalimisen kannalta tärkeäksi kohteeksi.

Pohjois-Savon maakuntakaavan 2030 muutokset Kuopion seudun maakuntakaavaan on vahvistettu 7.12.2011. Pohjois-Savon kaupan maakuntakaava 2030 on vahvistettu 2016. Kuopion seudun maakuntakaavayhdistelmässä suunnittelualue on merkitty taajamatoimintojen alueeksi (A). Suunnittelualue kuuluu maakunnallisesti arvokkaaseen aluerajaukseen Puijonlaakson asemakaava, joka kuuluu myös Puijon maisemakokonaisuuteen (MA 615).

Kuopion yliopistollinen sairaala KYS on osoitettu maakunnallisesti arvokkaana kohdemerkintänä (ma 612), joka on kulttuuriympäristön tai maiseman vaalimisen kannalta tärkeä kohde. Alueen tai kohteen suunnittelussa on otettava huomioon maisema-alueen tai maiseman ja rakennetun kulttuuriympäristön kokonaisuudet, erityispiirteet ja identiteetti, valtakunnallisen kohteen ja alueen osalta valtioneuvoston aluetta koskevan päätöksen mukaisesti. Alueelle suunniteltavien hankkeiden ja suunnitelmien toteutusta on ohjattava siten, että näiden arvojen säilyminen ja kehittäminen turvataan.

Yleiskaava

Keskeisen kaupunkialueen yleiskaava on tullut voimaan 13.8.2001. Siinä suunnittelualue on merkitty julkisten palveluiden ja hallinnon alueeksi, jolle saa sijoittaa liike- ja toimistorakennuksia ja jolle voidaan sijoittaa myös tuotanto- ja varastotiloja (PY).

Asemakaava

Voimassa oleva asemakaava on hyväksytty 20.8.2001 ja tullut voimaan 3.12.2001, numero 1376. Tontin käyttötarkoitus on YS eli sosiaalitointa ja terveydenhuoltoa palvelevien rakennusten korttelialue. Tontin tehokkuusluku e = 1.10. Rakennusalalle sallitusta kerrosalasta voidaan käyttää 5 prosenttia asuinhuoneistoihin.

Puijon sairaalan alueella on käynnissä asemakaavamuutos. Kaavaluonnoksessa tontin tehokkuusluku on e = 1.85. Tontti on suurelta osin rakennettu. Kaavaluonnoksessa Puijon sairaalan päärakennus on suojeltu merkinnällä sr -23 eli rakennuksen ulkoasun ominaispiirteet tulee säilyttää.

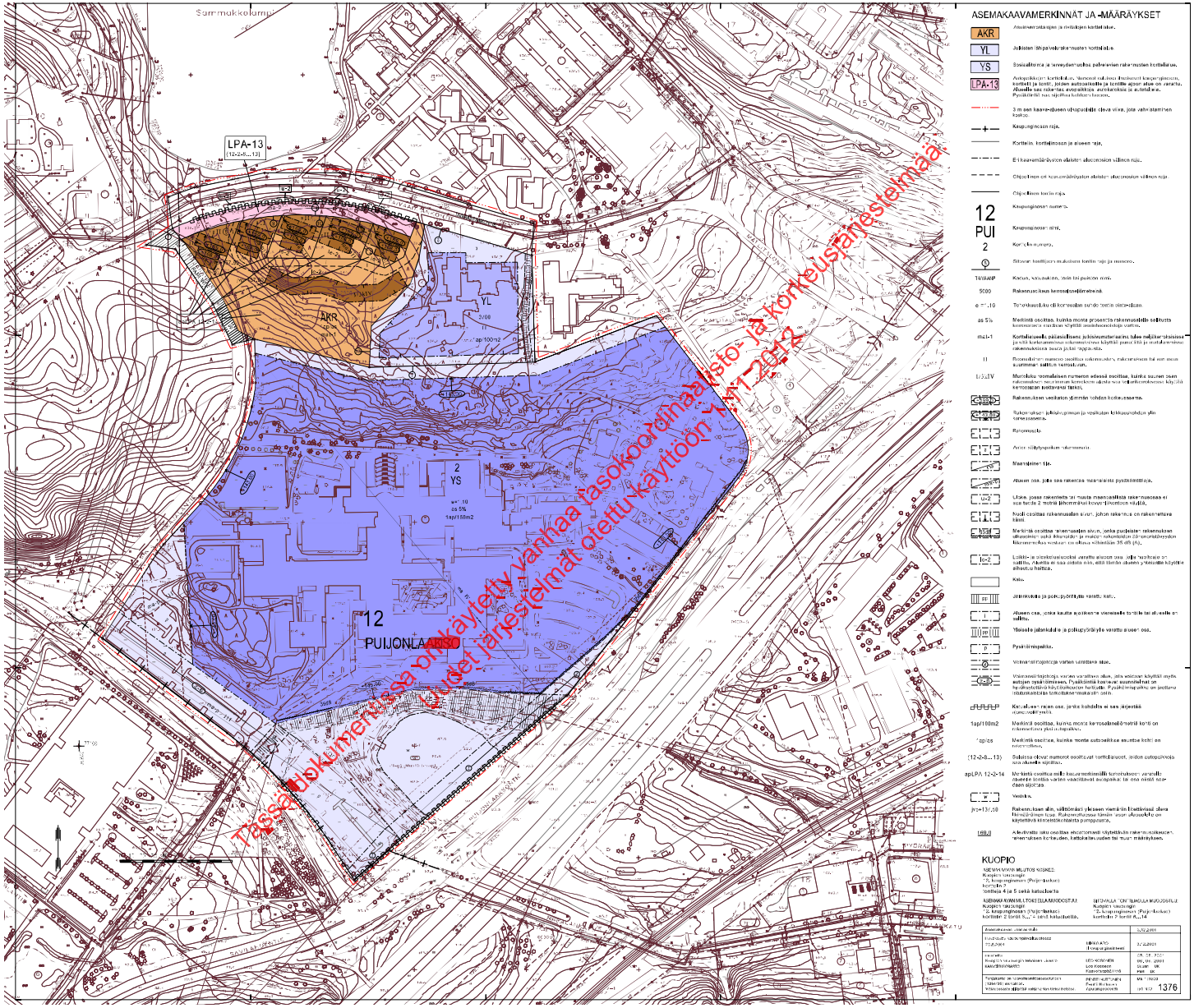

Kuva 8. Puijon sairaalan voimassa oleva asemakaava vuodelta 2001.

3. PUIJON SAIRAALA OSANA SAIRAALOIDEN RAKENTAMISEN HISTORIAA

Lääninsairaalat eli lasaretit

Suomen sairaalalaitoksen historiassa keskussairaaloiden edeltäjiä olivat lääninsairaalat, joita Ruotsi-Suomeen perustettiin ensimmäistä kertaa 1700-luvun puolivälissä. Ensimmäinen lääninsairaala eli Serafimer-lasaretti avattiin Tukholmassa vuonna 1752 ja toinen Turussa vuonna 1759. Lääninsairaaloita perustettiin läänien pääkaupunkeihin Vaasaan, Hämeenlinnaan ja Mikkeliin. Kuopion sairaalahistoria sai alkunsa vuonna 1794, jolloin Ruotsi-Suomen sairaalalaitoksesta vastaava Serafiimi-ritarikunta antoi luvan rakentaa sairaalan Kuopioon. Kaupunki oli tuohon aikaan 19-vuotias Savo-Karjalan läänin pääkaupunki, jossa asui noin 400 asukasta. Sairaalatoiminta aloitettiin maaherra A. W. Ramsayn toimesta vuokratiloissa ja ensimmäinen 24 potilaspaikkaa käsittävä sairaalarakennus valmistui kolme vuotta myöhemmin vuonna 1797 Maaherrankadulle, Suokadun ja Hapelähteenkadun väliselle tontille.

Vuonna 1820 lääninsairaalaan tehdyssä tarkastuksessa todettiin sairaalarakennuksen olevan niin huonokuntoinen, että tarkastaja Gabriel von Bonsdorff ehdotti uuden, 60–80 potilaspaikkaa käsittävän Lahdentaan sairaalan rakentamista uudelle tontille Maljalahteen. Uusi rakennus valmistui vuonna 1822. Pian tilanahtaudesta kärsivän sairaalan toimintaa laajennettiin eri puolilla kaupunkia sijaitsevilla vuokrahuoneistoilla. Lääninsairaalan yhteyteen perustettiin vuonna 1868 synnytyslaitos valtion toimesta, mutta sen lakkautettiin vuonna 1893 ja sen tilalle perustettiin vakituinen yksityinen synnytyslaitos.

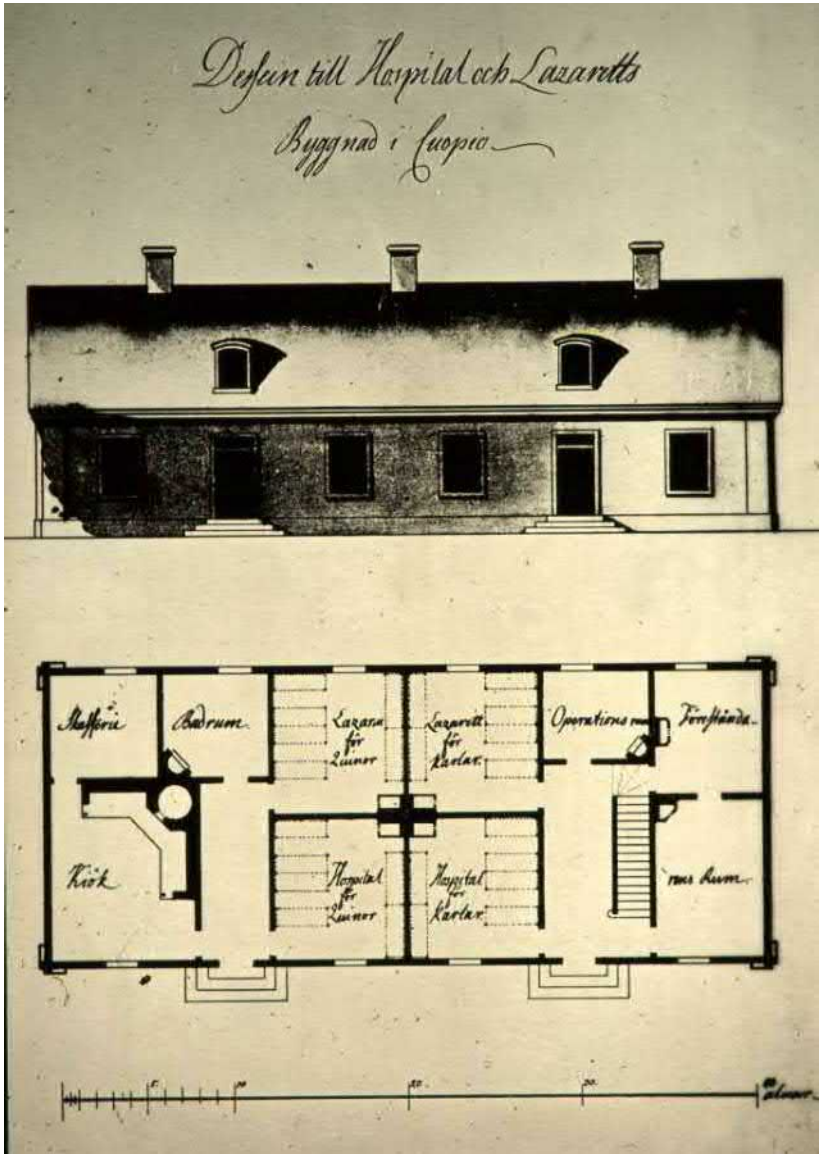

Kuva 9. Vuonna 1797 toimintansa aloittaneen Kuopion lääninlasaretin julkisivu- ja pohjapiirustukset, jotka suunniteltiin Ruotsin valtion Yleisten rakennusten yli-intendentinvirastossa. Lähde: Museovirasto (2022).

Seuraavaa lääninsairaalaa ryhdyttiin rakentamaan edellisessä olleiden rakennusvirheiden ja puutteiden vuoksi vuonna 1874 Valkeisenlammen rannalle. Kaksikerroksisen punatiilisen sairaalarakennuksen rakentamista johti lääninarkkitehti Ferdinand Öhman ja Läänin Sairashuone valmistui vuonna 1877. Tilat kävivät ahtaiksi vuosisadan vaihteeseen mennessä ja erityisesti kirurgiaan tarvittiin lisätilaa.

Kuva 10. Potilaita ja henkilökuntaa vuonna 1877 valmistuneen Kuopion lääninsairaalan pihalla vuonna 1895. Lähde: Kuopion kulttuurihistoriallinen museo. Kuvaaja: Victor Barsokevitsch.

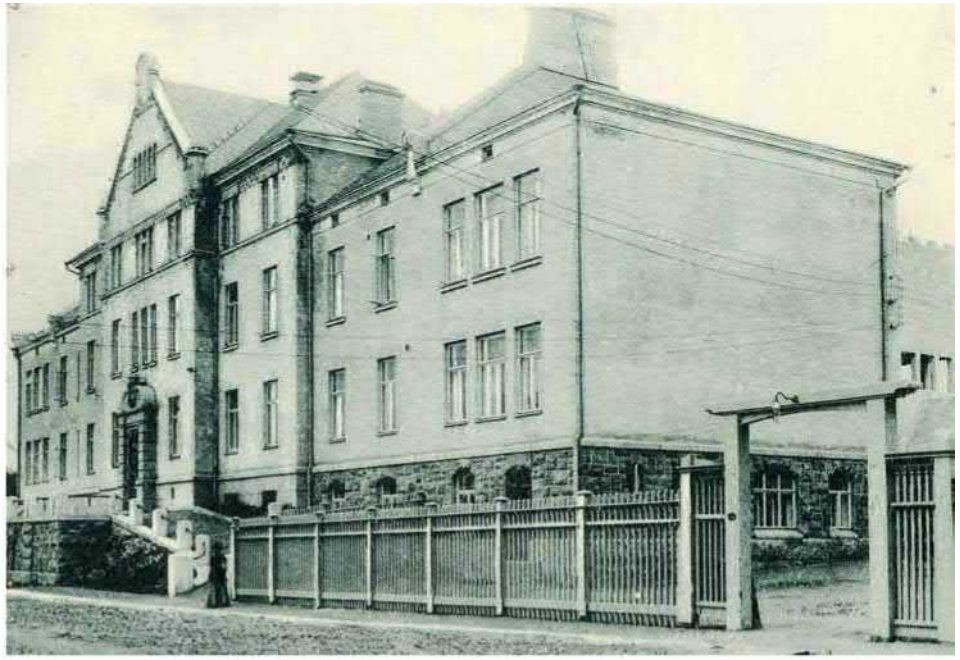

Kuva 11. Arkkitehtien Magnus Schjerbeckin ja Florentin Granholmin suunnittelema Kuopion lääninsairaala valmistui vuonna 1909. Lähde: Suomen Rautatiemuseo.

Uusi rakentamishanke käynnistyi vuonna 1908 ja Sairaalakadulle rakennettiin uusi tiilirunkoinen ja rapattu sairaala Yleisten rakennusten ylihallituksen arkkitehtien Magnus Schjerbeckin ja Florentin Granholmin suunnitelmien mukaisesti. Uudisrakennus otettiin käyttöön vuonna 1912. Aiempi, vuonna 1877 valmistunut sairaalarakennus peruskorjattiin sotien välissä vuosina 1940–1941. Kuopion lääninsairaalan rakennuksia ei sotien jälkeen enää merkittävästi uudistettu.

Keskussairaaloiden synty

Uusi lehti kääntyi sairaalahistoriassa vuonna 1943, jolloin Suomessa säädettiin laki velvoittamaan valtion ja kunnat perustamaan yhteistyössä keskussairaaloita paikallissairaaloiden lisäksi. Lakia tarkistettiin vuonna 1947 ja se astui voimaan vuoden 1949 alusta. Suomeen muodostettiin kaksikymmentä keskussairaalapiiriä vuosina 1947–1950. Kuopion keskussairaala perustettiin huhtikuussa 1947.

Ensimmäiset keskussairaalat valmistuivat 1950-luvun alussa Joensuuhun, Jyväskylään, Savonlinnaan, Lappeenrantaan ja Vaasaan. Tuon ajan keskussairaalatyyppiä kutsutaan blokki ja siivet -sairaalatyypiksi. Keskussairaalarakennuksessa oli korkea harjakattoinen vuodeosastotorni ja matalat harjakattoiset siipirakennukset, jotka oli sijoiteltu liikenneyhteyksien ja toiminnallisuuden näkökulmasta tornirakennuksesta poispäin. Rakennusmassat olivat kapeita ja julkisivut usein rapattuja. Rakennukset rakennettiin käsityövaltaisesti perinteisellä paikallarakentamisen tekniikalla. Rakennuspaikat olivat usein puistomaisia ja rakennusten sijoittelu tontille väljää.

Kuopion keskussairaala KUKS

Kuopion keskussairaalan vuodeosastotorni oli valmistuessaan Kuopion korkeimpia rakennuksia, joka herätti mielenkiintoa Kuopion ulkopuolellakin. Sairaala-alueen korkeiden rakennusten näyttävyys korostui niiden sijoittuessa väljästi matalaan peltomaisemaan. Uusi sairaala oli aiempia sairaaloita tilavampi ja modernimpi. Kuitenkin jo 1960-luvulla alkoi sairaalaan muodostua uusia toiminta-aloja: vuonna 1964 aloitti toimintansa teho-osasto, jota seurasi anestesiaosasto (v. 1966), fysikaalinen osasto (v. 1967) ja keinomunuaisosasto (v. 1970). KUKS toimi myös opetussairaalana ja sairaanhoitajien harjoittelupaikkana. Sairaalassa tehtiin myös tieteellistä tutkimusta. 1960-luvulla kansainvälistä huomiota sai KUKS:ssa tehty tutkimus asbestipölyn ja keuhkosyövän yhteydestä.

Kuva 12. Kuopion keskussairaala KUKS 1960-luvulla. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Kuva 13. Kuopion keskussairaalan ylimmän kerroksen parveketilat. Lapset seuraavat sairaaloiden välisiä hiihtokilpailuja talvella v. 1964. Lähde: KYS Keskusarkisto.

4. KUOPION KESKUSSAIRAALAN SUUNNITTELU- JA RAKENNUSHISTORIA

Kuopion keskussairaalan hanketta ryhtyi hoitamaan sitä varten 1.12.1947 perustettu rakennustoimikunta. Kuopion kaupunki luovutti vuonna 1948 uuden keskussairaalan tontiksi ensin seitsemän hehtaarin maa-alueen, joka kasvatettiin myöhemmin 12 hehtaarin maa-alueeksi, jotta voitiin varautua sairaalan todennäköisiin laajennuksiin. Rakennustoimikunta sopi arkkitehti Jussi Paatelan kanssa keskussairaalan suunnittelusta. Ensimmäiset luonnokset valmistuivat helmikuussa vuonna 1950.

Vuoden 1950 marraskuusta alkaen rakennustoimikunnan kokouksiin osallistuivat arkkitehdit Veikko Larkas ja Jaakko Paatela. He olivat tutustuneet Ruotsissa ja Tanskassa tehtyyn sairaalasuunnitteluun ja heidän ehdotuksestaan suunnitelmiin ryhdyttiin tekemään muutoksia. Henkilökunnan asuinrakennukset sijoitettiin uudelleen tontin itäpuolelle, kun taas lämpökeskus ja pesula löysivät paikkansa päärakennuksen länsipuolelta.

Ensimmäinen asemapiirros on päivätty 31.10.1954 (kuva 14). Kahden vuoden kuluttua tehtiin uusittu asemapiirros, joka on päivätty 7.9.1956. Uudistetussa asemapiirroksessa eläin- ja autotallien (rakennus AC) sekä ylilääkärien (rakennus C) rivitalon sijaintia on muutettu rinteen suuntaiseksi. Lisäksi asemapiirrokseen on lisätty puhdistuslaitos (saostusallas) tontin eteläosaan. Laitos poistettiin käytöstä 1970-luvun alkupuolella, jolloin kiinteistö liitettiin kunnalliseen jätehuoltoon.

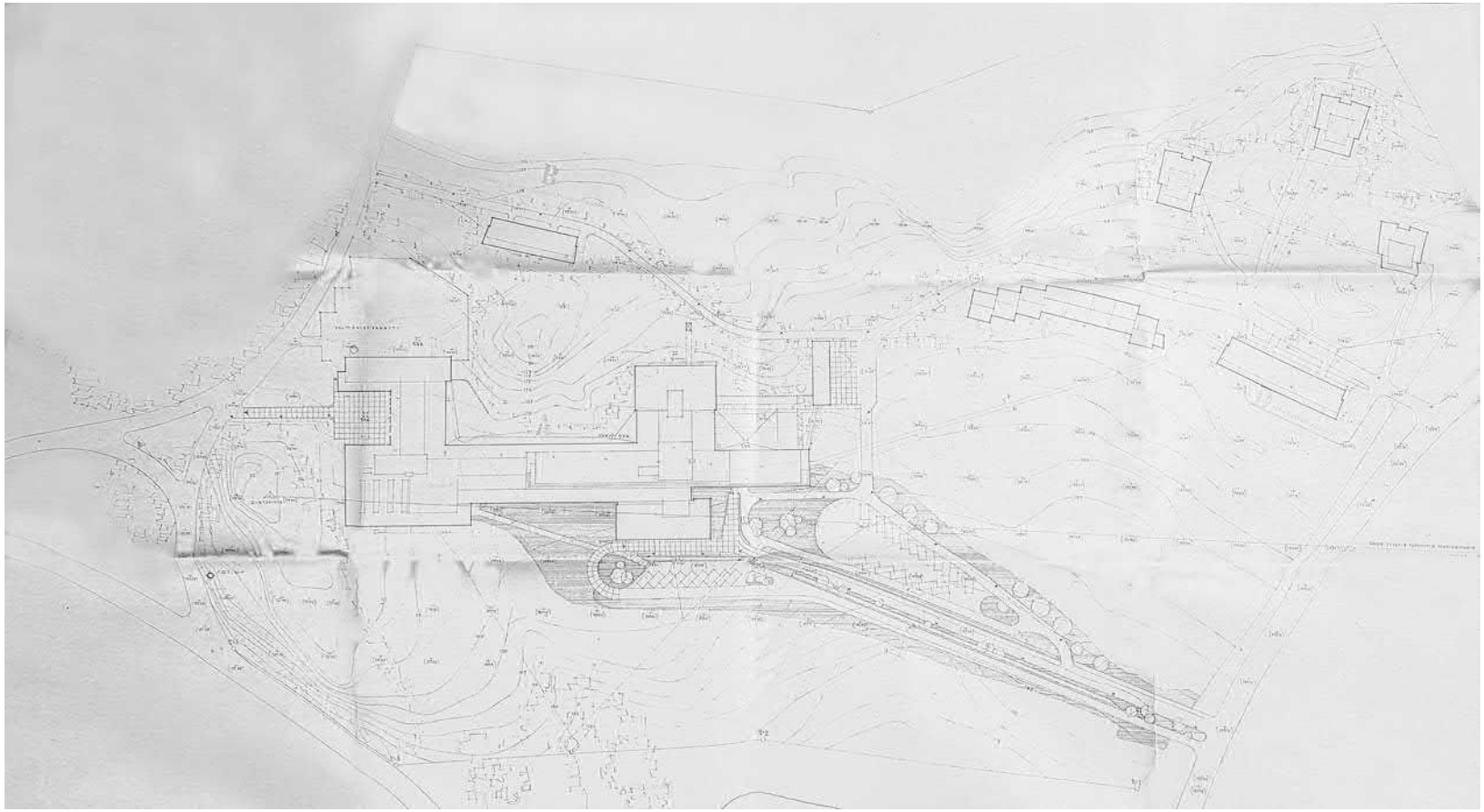

Kuva 14. Kuopion keskussairaalan asemapiirros 31.10.1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Uusia suunnitelmia esiteltiin vuonna 1952 pienoismallin avulla. 10-kerroksiseen päärakennukseen sijoittuivat kirurginen, sisätautien, silmätautien ja korvatautien osastot. Poliklinikat, hammaslääkärin vastaanotto, röntgenosasto sekä kirjasto sijoittuivat päärakennuksen edessä olevaan kolmikerroksiseen rakennukseen. Lastenosasto sijoittui erilliseen 4-kerroksiseen rakennukseen. Voima- ja lämpökeskus sijaitsivat päärakennuksen länsipuolella, kuten myös pesula ja keittiö. Hoitohenkilökunnalle oli suunniteltu kolme asuntolarakennusta ja lääkäreille rivitalo. Keskussairaalan pääpiirustukset valmistuivat syyskuussa 1954. Maaliskuussa vuonna 1955 rakennustoimikunta allekirjoitti urakkasopimuksen Teollisuus ja Rakennus Oy Teoran kanssa ja rakennustyöt aloitettiin samana vuonna.

Kuva 15. Kuopion keskussairaalan rakennustyömaalle johtava portti vuonna 1955. Lähde: KYS Keskusarkisto. Kuvaaja: Heikki Poutanen.

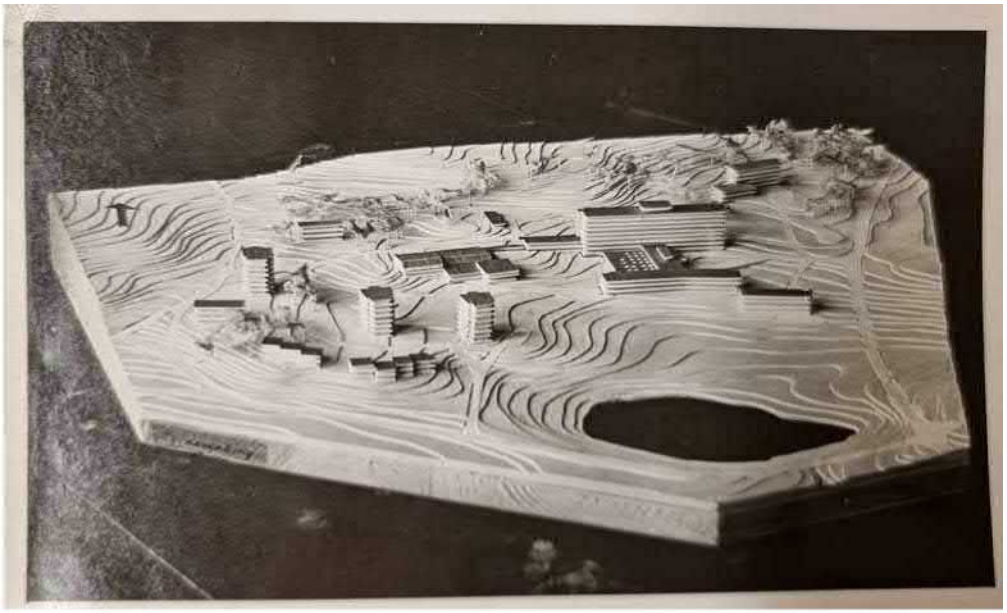

Kuva 16. Kuopion keskussairaalan ensimmäinen pienoismalli vuodelta 1951 (ylempi kuva). Kuva 17. Neljäs ja lopullinen pienoismalli vuodelta 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Rakentaminen edistyi aikataulussa huolimatta työmaalla ilmenneistä ajoittaisista ongelmista. Louhittavaa kalliota paljastui tontilta huomattavasti luultua enemmän, piirustuksia valmistui viiveellä ja lakot, mm. yleislakko, viivyttivät edistymistä. Päärakennuksen harjannostajaisia vietettiin helmikuussa 1956, mutta saman vuoden kesällä rakennustoimikunta totesi, että varat olivat loppumassa. Keskussairaalan lähetystö kävi neuvottelemassa tilanteesta valtiovarainministerin kanssa, joka totesi määrärahojen myöntämisen olevan sidottu Kuopion työllisyystilanteen kehitykseen. Rakennustyöt suoritettiin määräaikoihin sidottuina urakkatöinä.

Työmaalla rakennustyöt etenivät suunnitelmien mukaan vuoden 1957 alkupuolelle saakka. Kesällä pääurakoitsija TEORA:n heikko taloudellinen tilanne alkoi näkyä aikataulullisina ongelmina. TEORA rakensi samaan aikaan Helsingissä Kätilöopistoa. Talousongelmat kärjistyivät syksyn aikana ja joulukuussa 1957 rakennustoimikunta käsitteli huolestuttavaa tilannetta kokouksessaan. TEORA tarvitsisi lisärahoitusta rakennustyön loppuun saattamiseksi. Tammikuussa 1958 TEORA ei pystynyt maksamaan enää palkkoja, ja rakennustoimikunta joutui niiden maksajaksi.

TEORA:n toimitusjohtaja suostui Kuopion keskussairaalan urakkasopimuksen purkamiseen 11.2.1958 ja niin rakennustoimikunta vastaanotti työmaan käytännöllisen johdon vastuulleen. Toimikunta nimitti rakennustyömaan valvojan työmaan vastaavaksi rakennusmestariksi. TEORA:n työntekijät jatkoivat työssään vanhoina työntekijöinä. Työt jatkuivat rahoitusongelmista huolimatta. Ensimmäisenä valmistui B-rakennus eli perheellisen taloushenkilökunnan asuinrakennus, joka vastaanotettiin 2.4.1957. Sen jälkeen vastaanotettiin G-rakennus eli hoitajien asuinrakennus 8.1.1958 ja rakennus C eli ylilääkärien asuinrakennus 28.1.1958. Päärakennuksen osalta rakennustoimikunta teki lopputarkastuksen joulukuussa 1958.

Kuva 18. D-rakennuksen eli alilääkärien asuntolan perustamistyöt vuonna 1956. Lähde: KYS Keskusarkisto. Kuvaaja: Heikki Poutanen.

Kuva 19. Kuopion keskussairaalan päärakennuksen harjannostajaiset 11.2.1956. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Kuva 20. Lämpökeskuksen savupiippu muurattiin 5.9.–6.11.1956. Lähde: KYS Keskusarkisto. Kuvaaja: Heikki Poutanen.

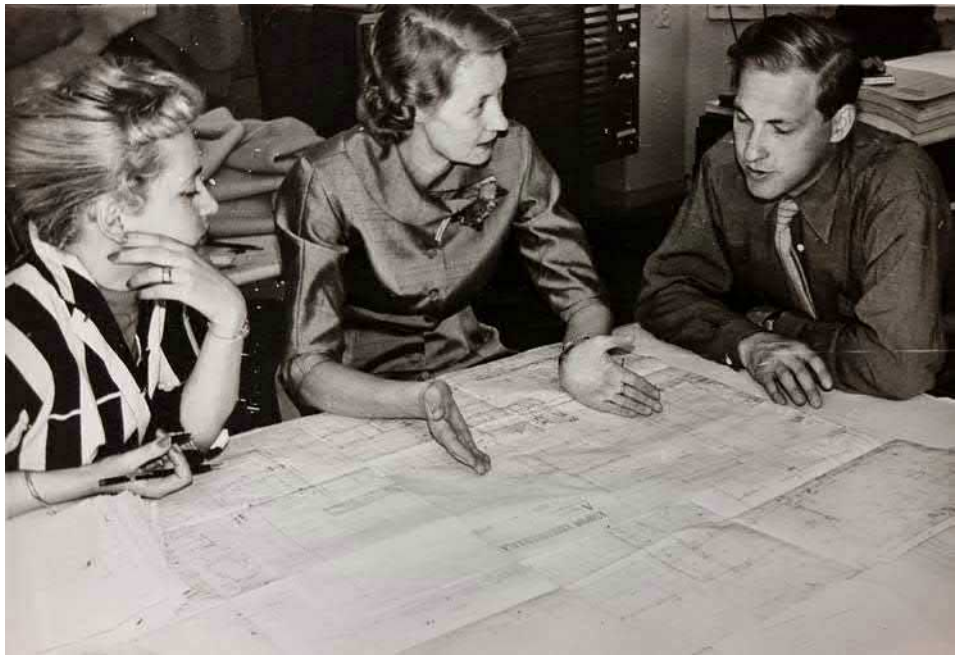

Kuva 21. Hankintojen suunnittelua joulukuussa 1957. Kuvassa oikealla arkkitehti Jaakko Paatela ja keskellä ylihoitaja Aira Arvela. Lähde: KYS Keskusarkisto. Kuvaaja: Heikki Poutanen.

Arkkitehdit

Arkkitehti Jaakko Paatela (1922–1989) ja arkkitehti Veikko Larkas (1909–1969) ovat suunnitelleet sekä Kuopion keskussairaalan että Julkulan B-sairaalan, joka valmistui vuonna 1959.

Paatela suunnitteli uransa aikana useita terveydenhuollon rakennuksia, kuten Meilahden sairaalan päärakennuksen (v. 1965) yhdessä arkkitehti Reino Koivulan kanssa ja Kymenlaakson keskussairaalan (v. 1967) veljensä arkkitehti Veli Paatelan kanssa. Arkkitehtitoimisto Paatela perustettiin vuonna 1918 ja toimistolla on maineikas historia sairaalasuunnittelussa Suomessa. Arkkitehtitoimisto Paatela & Co jatkaa toimintaansa tänäkin päivänä terveydenhoitoalan rakennussuunnittelun asiantuntijatoimistona.

Veikko Larkas perusti oman toimistonsa vuonna 1947 ja hän on tunnettu erityisesti kirkkoarkkitehtuuristaan. Larkas suunnitteli uransa aikana 14 kirkkorakennusta, joissa on nähtävissä vaikutteita Suomen keskiaikaisista kirkoista.

Pääsairaala

1950–60-lukujen vaihteessa sairaalarakentamiseen alkoi vaikuttamaan erityisesti röntgenkuvauksen ja laboratoriotoiminnan kehityksen aiheuttamat tilatarpeet. Korkeiden vuodeosastotornien yhteyteen rakennettiin matalia jalustaosia.

Sairaalasuunnittelussa siirryttiin torni jalustalla -tyyppiseen ja modernimpaan arkkitehtoniseen ilmeeseen nauhaikkuna- ja tasakattoratkaisuilla. Rakennusmassa muuttui kapearunkoisesta syvempirunkoiseksi ja huonekorkeus madaltui rakennustekniikan kehittymisen myötä. Kuopion keskussairaala, kuten myös Tampereen yliopistollinen keskussairaala, edustaa siirtymävaiheelle ominaista siivet ja jalusta -sairaalatyyppiä, jossa siivet muotoutuvat tornin jalustaksi.

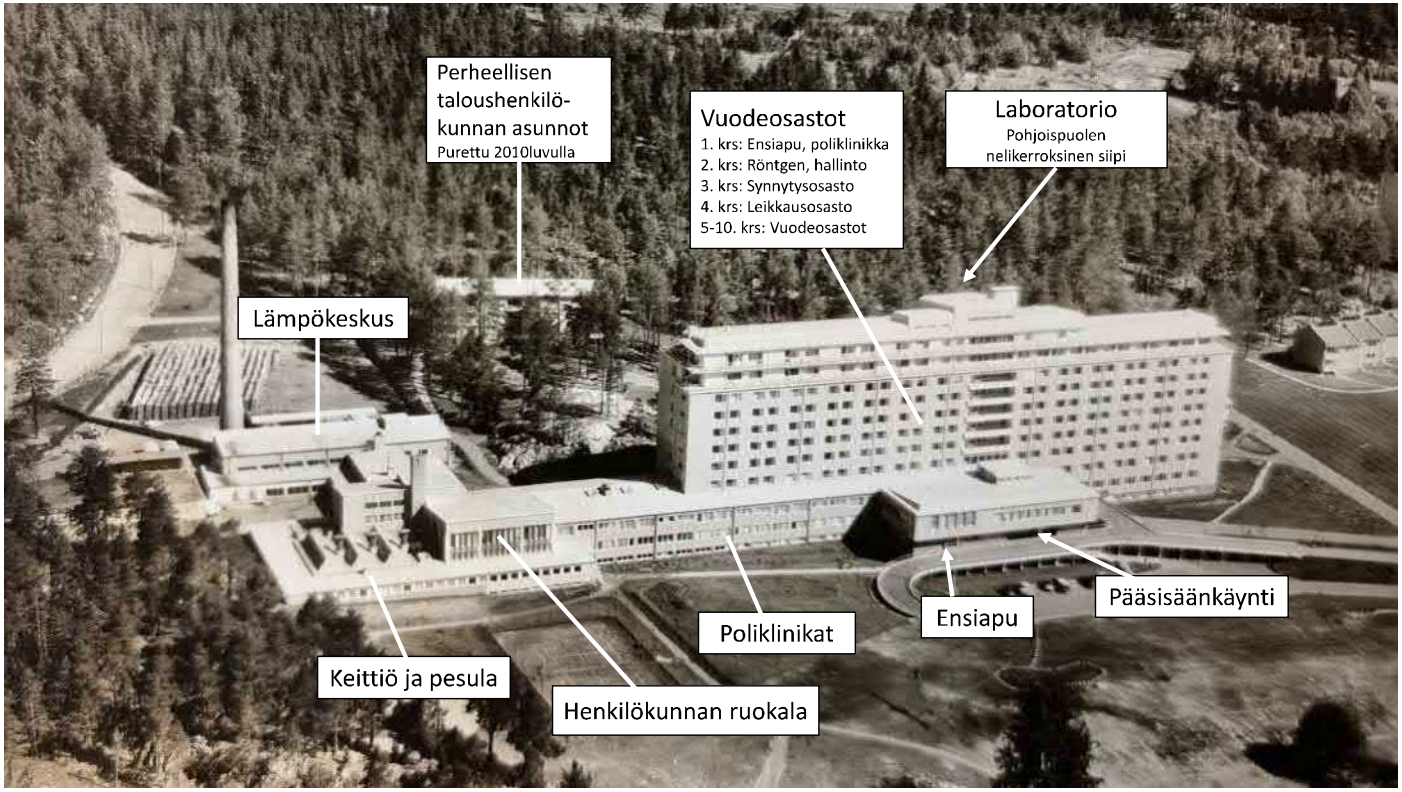

Kuva 22. Puijon sairaalan päärakennuksen tilat. Lähde: KYS Keskusarkisto. Kuvaaja: Velj. Karhumäki.

Kuopion keskussairaalan vuodeosastotornin jalusta on tornin lailla kapearunkoinen. Vuodeosastotornin pohjoispuolella on nelikerroksinen poikkisiipi, jonne sijoittuivat laboratorio ja operaatiotilat. Länsipäätyyn on jatkettu leveärunkoisempi taloussiipi, jossa on tilat pesulalle, keskuskeittiölle sekä lämpökeskukselle. Kuvassa 22 näkyy lämpökeskuksen takana oleva suuri halkotarha, josta halkoja siirrettiin lämpökeskuksen suuriin uuneihin.

Päärakennuksen kantava runko on toteutettu 1960-luvulle tyypillisellä teräsbetonisella paikallavalettuna pilari-palkki -järjestelmällä. Rakennuksen pituussuunnassa menee neljä primääripalkkilinjaa, keskikäytävän molemmin puolin ja ulkoseinillä, upotettuna ulkoseinän rakenteeseen. Välipohjissa on käytetty pääosin alalaattapalkistoa siten, että rakennuksen poikkisuuntaiset sekundääripalkit tukeutuvat primääripalkkeihin. Osa sekundääripalkeista on vene- tai kanoottipalkkeja eli ne ovat leveämpiä keskeltä kuin päistään. Alalaattapalkkien päälle on valettu ns. kelluva pintalaatta. Rakennuksen käytäväosuudet ja kerroksien 5–8 eteläpuoleiset välipohjat ovat paikalla valettua teräsbetonista massiivilaattaa. Ylä-, ala- ja välipohjien lämmöneristeenä on käytetty kevytsoraa.

Ulkoseinien perusrakenteena on sisäpuolelta lähtien rappaus, kevyttiili (130 mm), ilmarako (80 mm), reikätiili (270 mm) ja rappaus. Lämmöneristeenä ilmaraon yhteydessä (ei kaikkialla) on käytetty lastuvillalevyä ja pilareiden kohdalla korkkia. Julkisivun rappauspinta on terastirappausta. Rappaus koostuu sementistä ja kalkista, johon on sekoitettu pientä tiili- tai kivirouhetta. Rappauksen sementtipitoisuus on huomattava suhteessa kalkkiin, n. 96–100 %. Tästä johtuen pinta on kova ja erittäin kestävä.

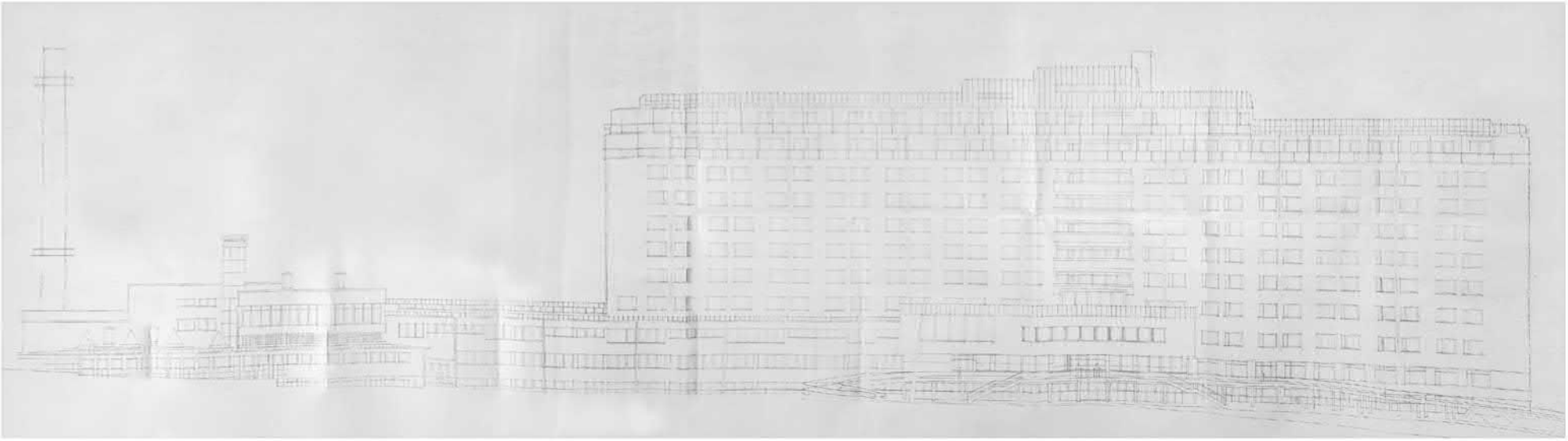

Kuva 23. Kuopion keskussairaalan päärakennuksen julkisivu etelään. Piirustus päivätty vuodelle 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

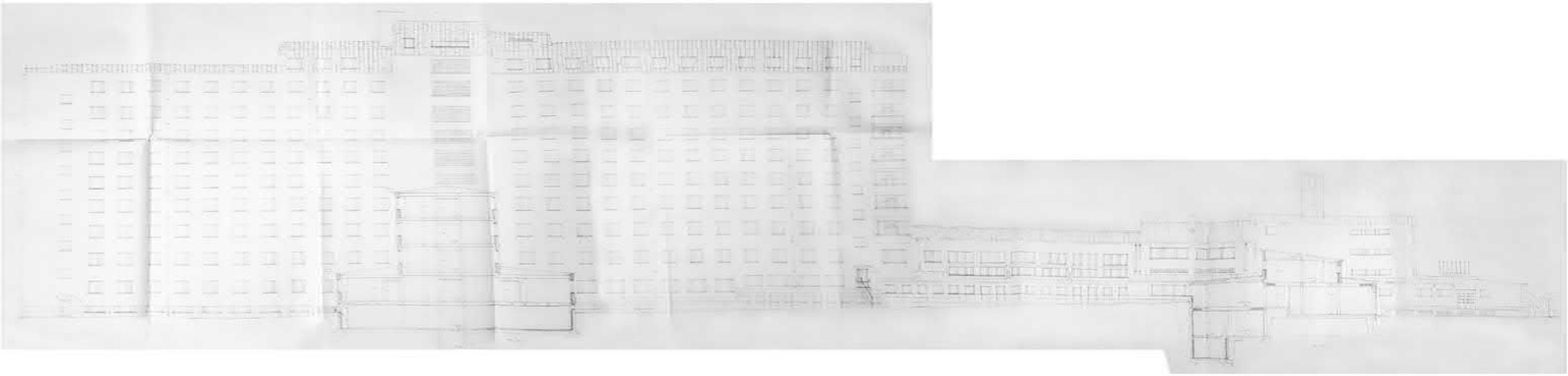

Kuva 24. Kuopion keskussairaalan päärakennuksen julkisivu ja leikkaus pohjoiseen. Piirustus päivätty vuodelle 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

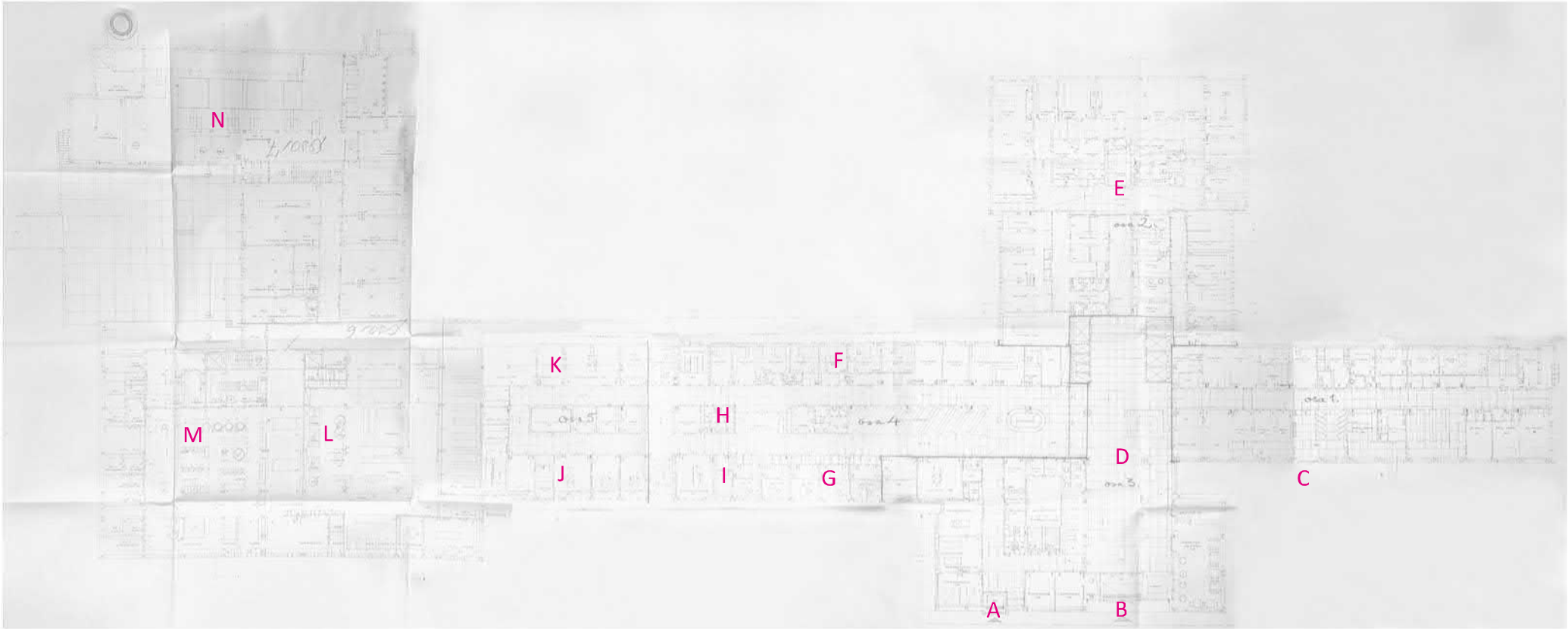

Kuva 25. Kuopion keskussairaalan päärakennuksen 1. kerroksen pohjapiirustus. Piirustus päivätty vuodelle 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto. Kuvamuokkaus: Arkkitehdit Kontukoski Oy.

A Ensiavun sisäänkäynti
B Pääsisäänkäynti
C Lastenpoliklinikan sisäänkäynti
D Pääaula
E Laboratorio
F Sisätautien poliklinikka
G Kirurginen poliklinikka
H Odotusaula
I Naistentautien poliklinikka
J Korvapoliklinikka
K Silmäpoliklinikka
L Pesula
M Keittiö
N Lämpökeskus

Sairaalan valmistuttua kaikki lääninsairaalan potilaat siirrettiin uuteen sairaalaan ennen vuoden vaihdetta vuonna 1958 ja virallisia avaisia vietettiin 1.1.1959. Uudessa sairaalassa oli 554 virkaa, joista lääkäreitä oli 33, kun vastaavasti lääninsairaalassa heitä oli ollut vain 10. Keskussairaalan aloittaessa toimintansa vuodepaikkoja oli 464.

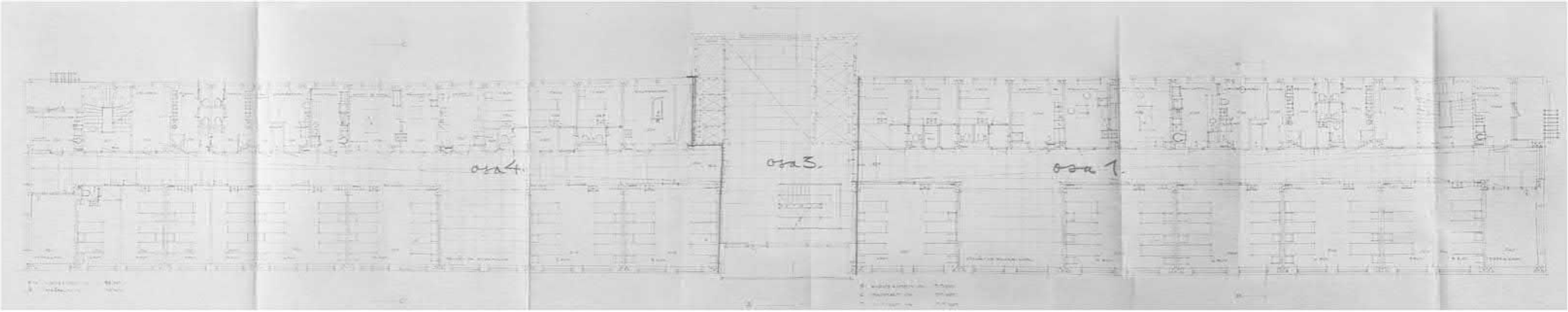

Kuva 26. Kuopion keskussairaalan päärakennuksen 5.-7. kerrosten pohjapiirustus. Piirustus päivätty vuodelle 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

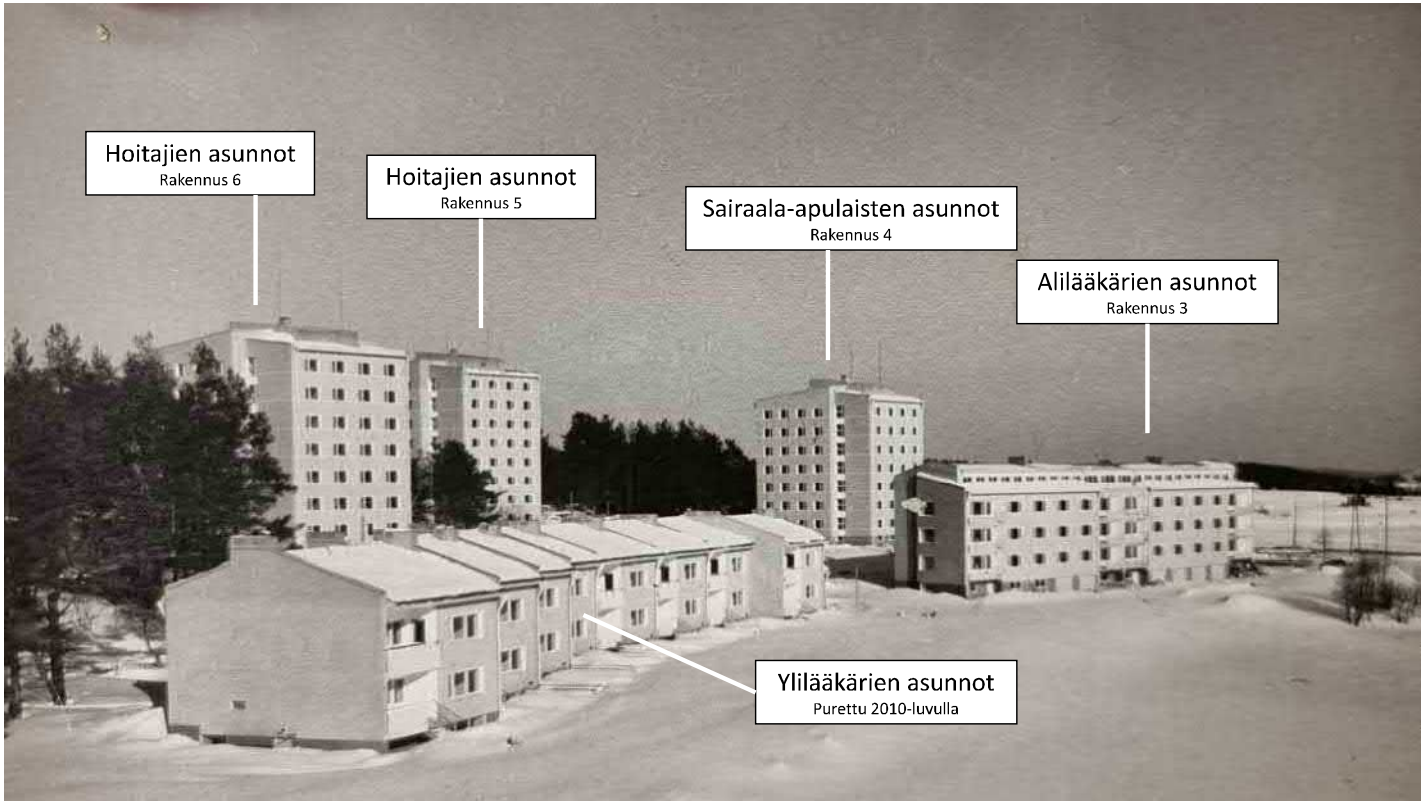

Kuva 27. Puijon sairaala-alueen vasta-valmistuneet asuinrakennukset vuonna 1958. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Henkilökunnan asuinrakennukset

1950–60-luvun sairaala-alueille rakennettiin usein lääkäreille ja hoitohenkilökunnalle tarkoitettuja asuntoja kaupunkien asuntopulan vuoksi. Tämä helpotti merkittävästi henkilökunnan rekrytointia. Lääkäreille tarkoitetut asunnot olivat sairaalan hierarkian mukaisesti suurimpia. Puijon sairaala-alueelle ylilääkäreille rakennettiin rivitalotyyppisiä perheasuntoja ja alilääkäreille matala lamellikerrostalo, kuten myös perheellisille taloushenkilökuntaan kuuluville työntekijöille.

Hoitajien ja sairaala-apulaisten asuinrakennukset olivat yleensä tornitaloja, joissa oli yksiöitä, kaksioita tai yhteisillä keittiö- ja pesutiloilla varustettuja asuntolahuoneita. Kaupunkien yleinen asuntotilanne parani 1970-luvulla, jolloin henkilökunnan asuntojen rakentaminen väheni ja lopulta siitä luovuttiin kokonaan.

Sairaala-apulaisten asuntotornissa oli sama pohjaratkaisu kaikissa seitsemässä asuntokerroksissa: Jokaisessa kerroksessa oli 12 huonetta, joissa jokaisessa oli yksi ikkuna ja kiinteät vaatekaapit. Yhteinen keittiö, vaatepesu- ja silityshuone, pesuhuone, WC:t sekä hissi ja portaikko olivat keskitetty rakennuksen keskelle pitkittäissuuntaisesti.

Kellarikerrokseen oli sijoitettu tilat urheilu- ja puutarhavälineille, varastokopit, sähkökonehuone sekä sauna pesu- ja pukuhuoneineen. Hoitajien kahdesta asuntotornista, vain toisessa oli sauna kellarikerroksessa. Rakennuksissa 4 ja 6 oli kummassakin yksi hissi ja rakennuksessa 5 kaksi hissiä vierekkäin. Lisäksi rakennus 5:ssa oli kahdeksan asuinkerrosta, kun 4:ssa ja 6:ssa oli seitsemän asuinkerrosta. Asuntokerrokset noudattivat lähes samaa pohjapiirustusta kaikissa asuntotorneissa.

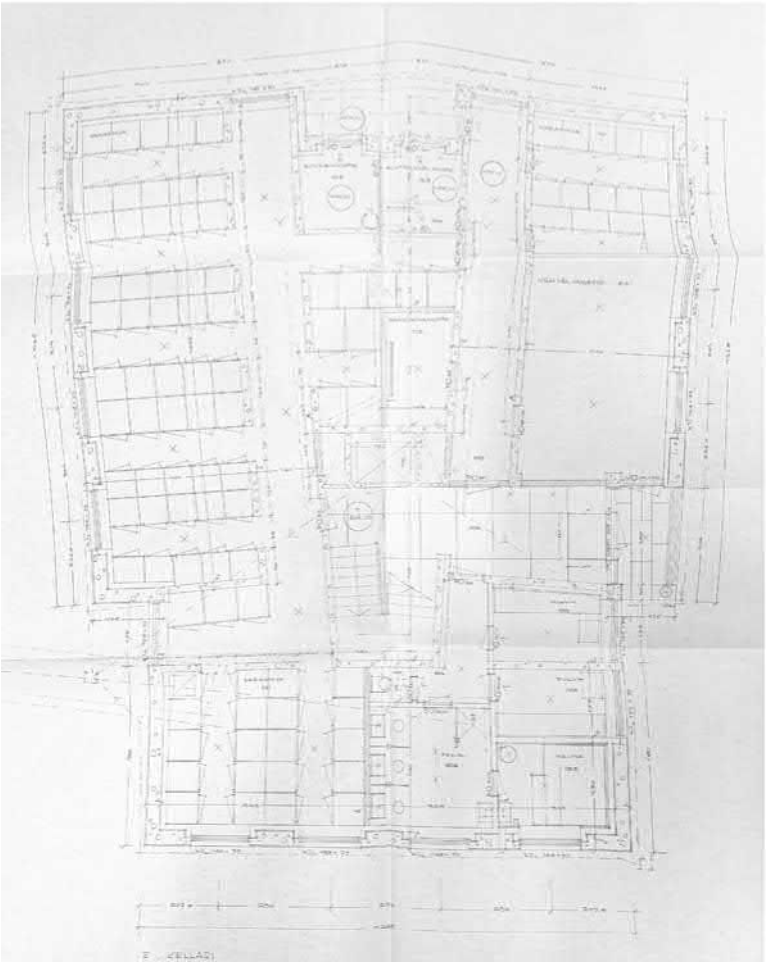

Kuva 28. Sairaala-apulaisten asuinrakennuksen (rakennus 4) kellarikerroksen pohjapiirustus. Piirustus päivätty vuodelle 1954. Lähde: KYS Keskus-arkisto.

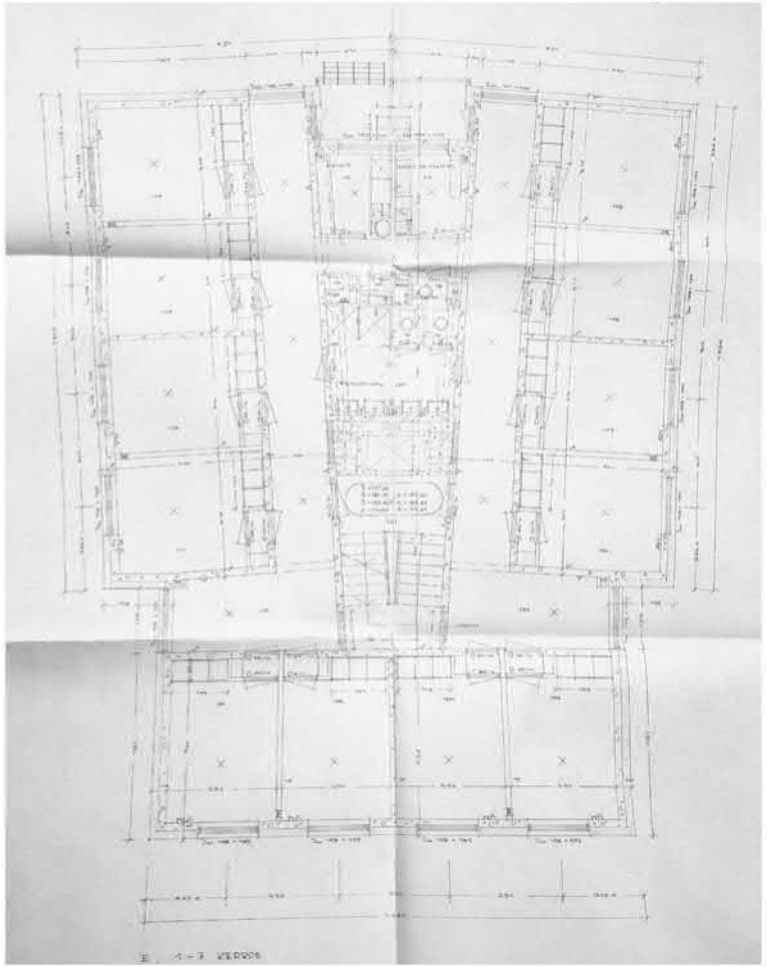

Kuva 29. Sairaala-apulaisten asuinrakennuksen (rakennus 4) asuinkerrosten 1-7 pohjapiirustus. Piirustus päivätty vuodelle 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

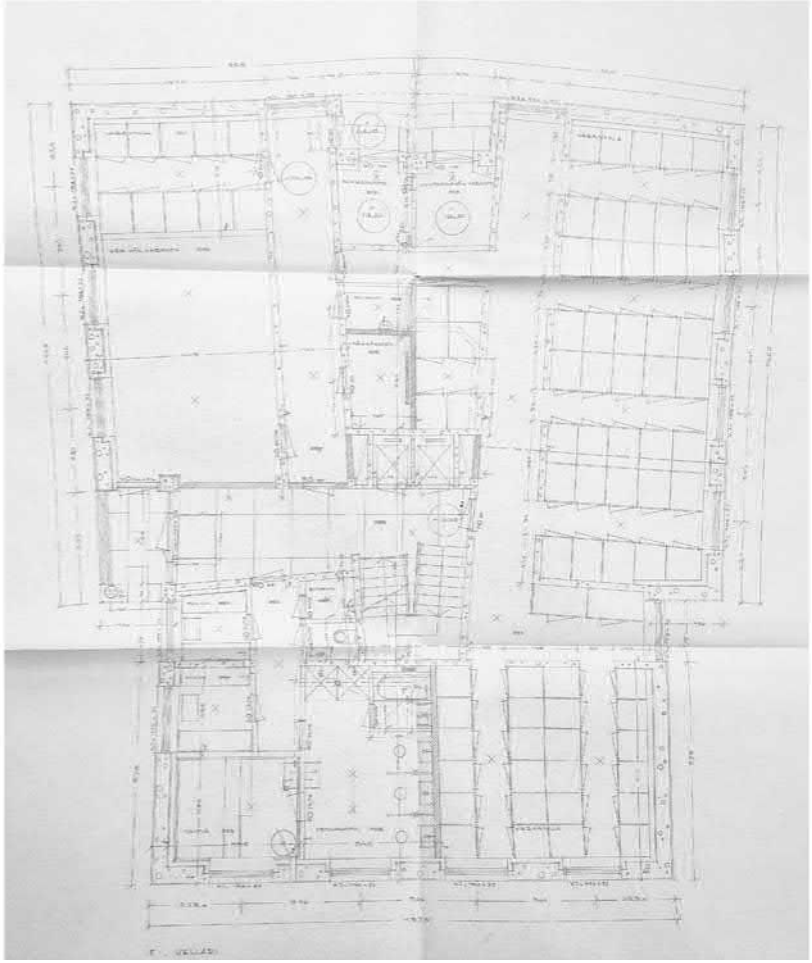

Kuva 30. Hoitajien asuinrakennuksen (rakennus 5) kellarikerroksen pohjapiirustus. Piirustus päivätty vuodelle 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

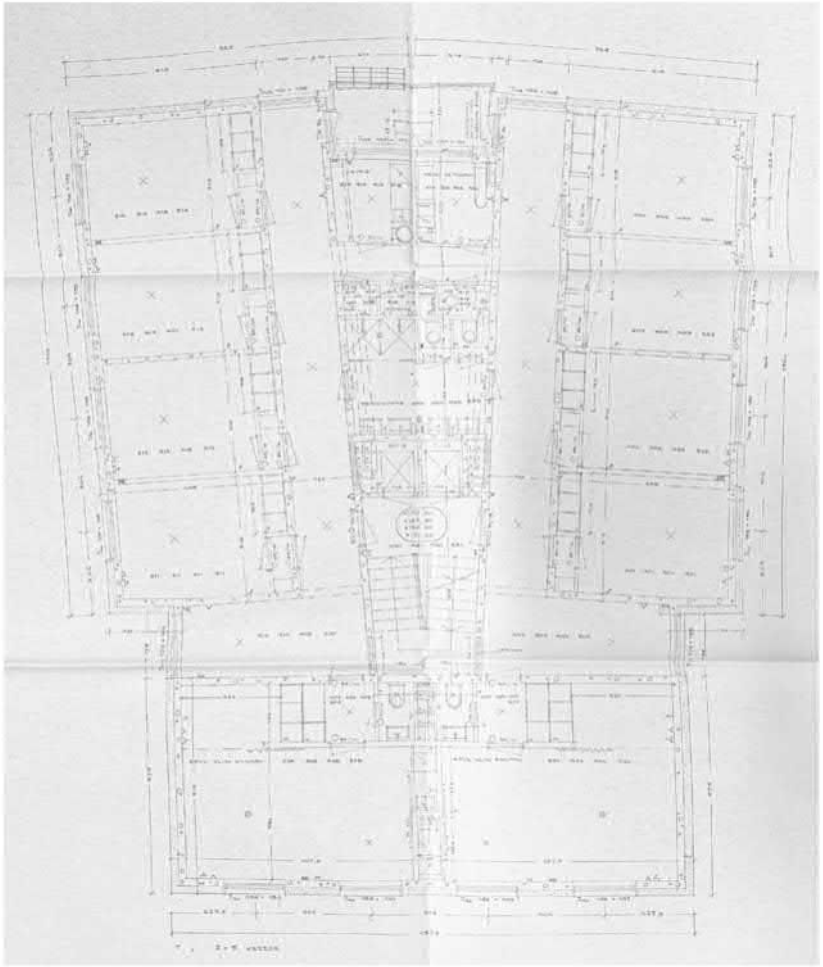

Kuva 31. Hoitajien asuinrakennuksen (rakennus 5) asuinkerrosten 2-5 pohjapiirustus. Piirustus päivätty vuodelle 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

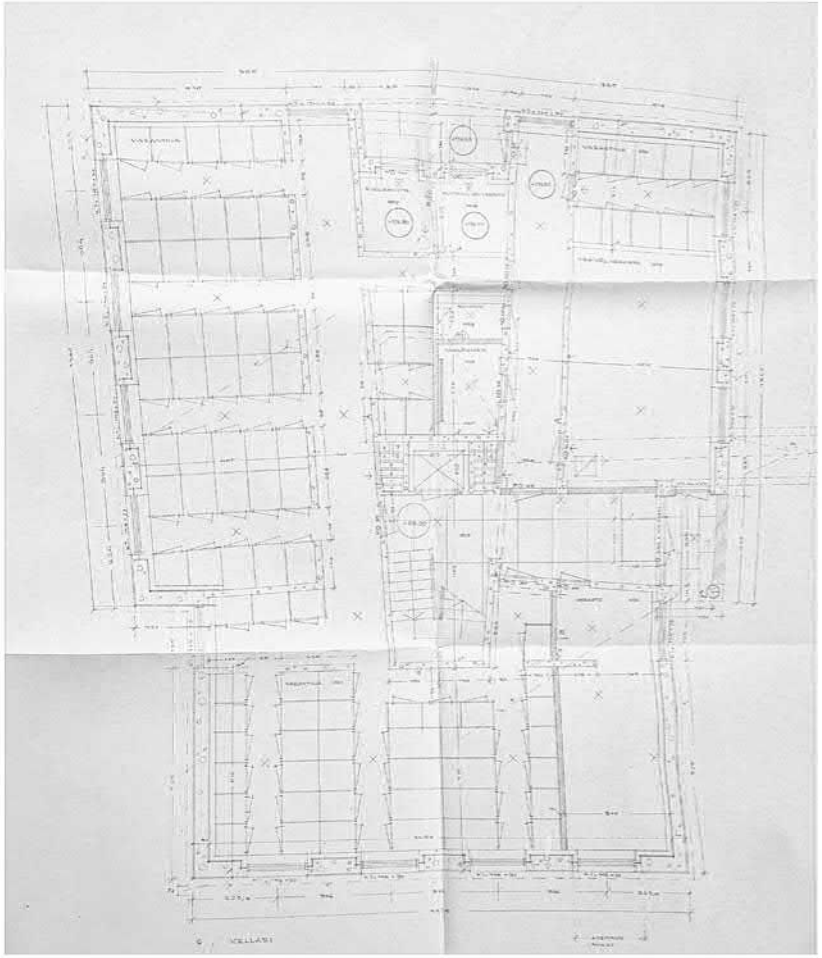

Kuva 32. Hoitajien asuinrakennuksen (rakennus 6) kellarikerroksen pohjapiirustus. Piirustus päivätty vuodelle 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

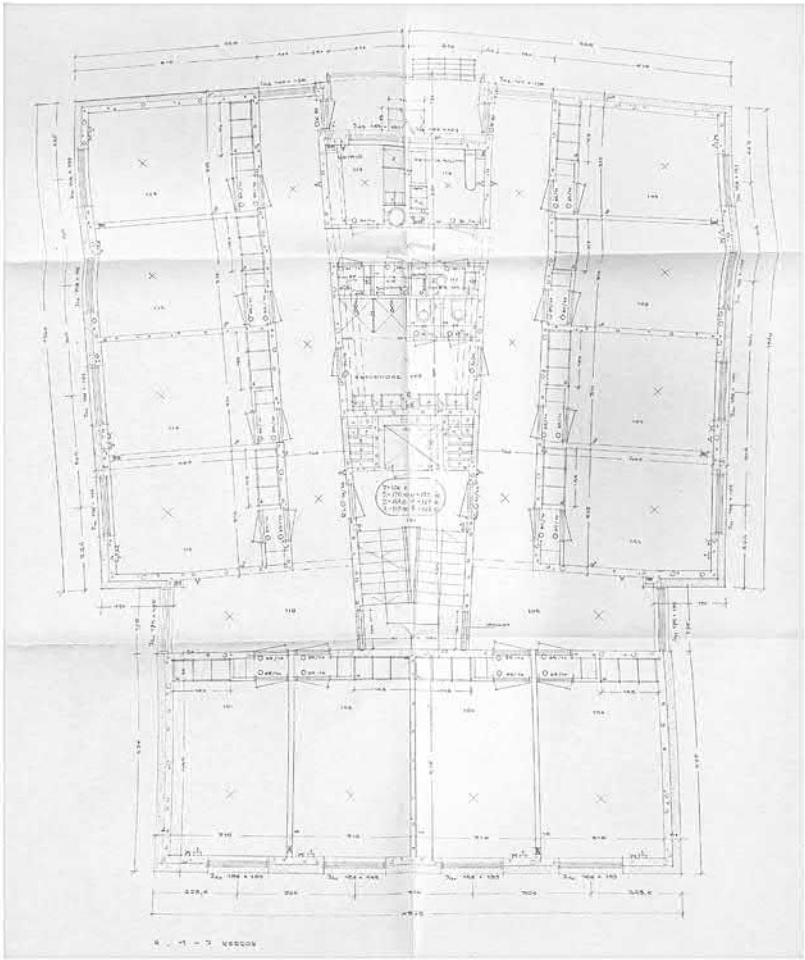

Kuva 33. Hoitajien asuinrakennuksen (rakennus 6) asuinkerrosten 1-7 pohjapiirustus. Piirustus päivätty vuodelle 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

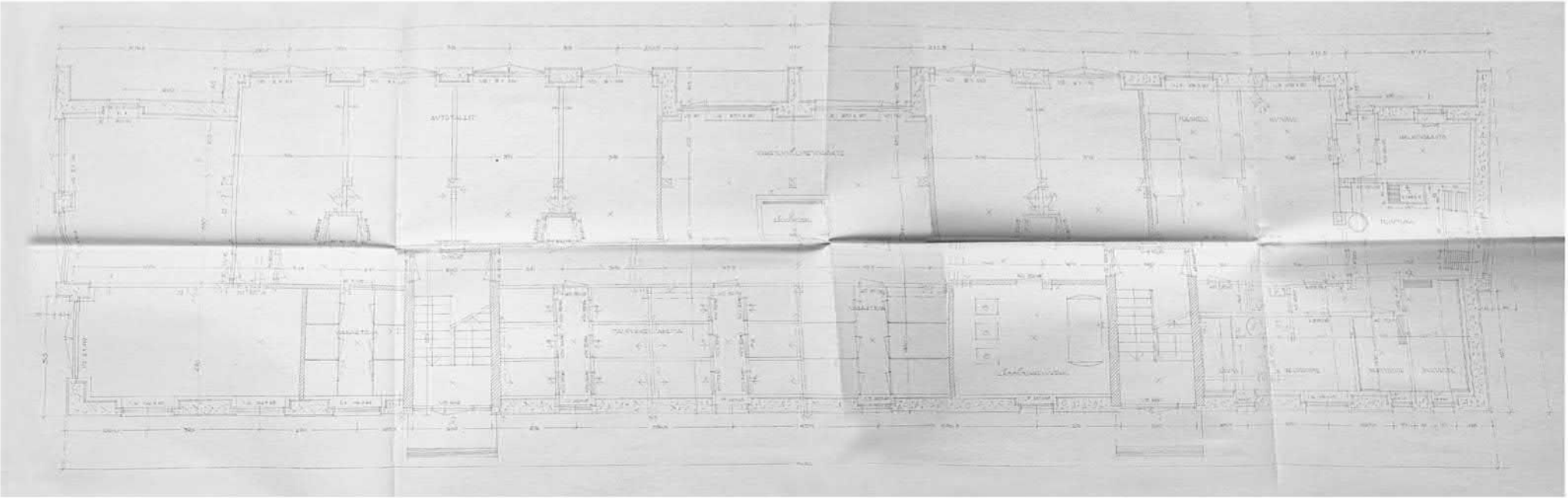

Kuva 34. Alilääkärien asuinrakennuksen (rakennus 3) maanpäällisen kellarikerroksen pohjapiirustus. Piirustus päivätty vuodelle 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Alilääkärien asuinrakennuksen maanpäälliseen kellarikerrokseen oli sijoitettu autotallit yhdeksälle autolle, urheiluvälinevarasto, talouskellareita, varastotiloja ja lämmönjakokeskus. Rakennuksen länsipäätyyn oli sijoitettu sauna pesu- ja pukuhuonetiloineen, pyykinpesu-, kuivaus- ja mankelitilat sekä halkovarasto.

Kuva 35. Alilääkärien asuinrakennus (rakennus 3) talvella vuonna 1958. Lähde: KYS Keskusarkisto.

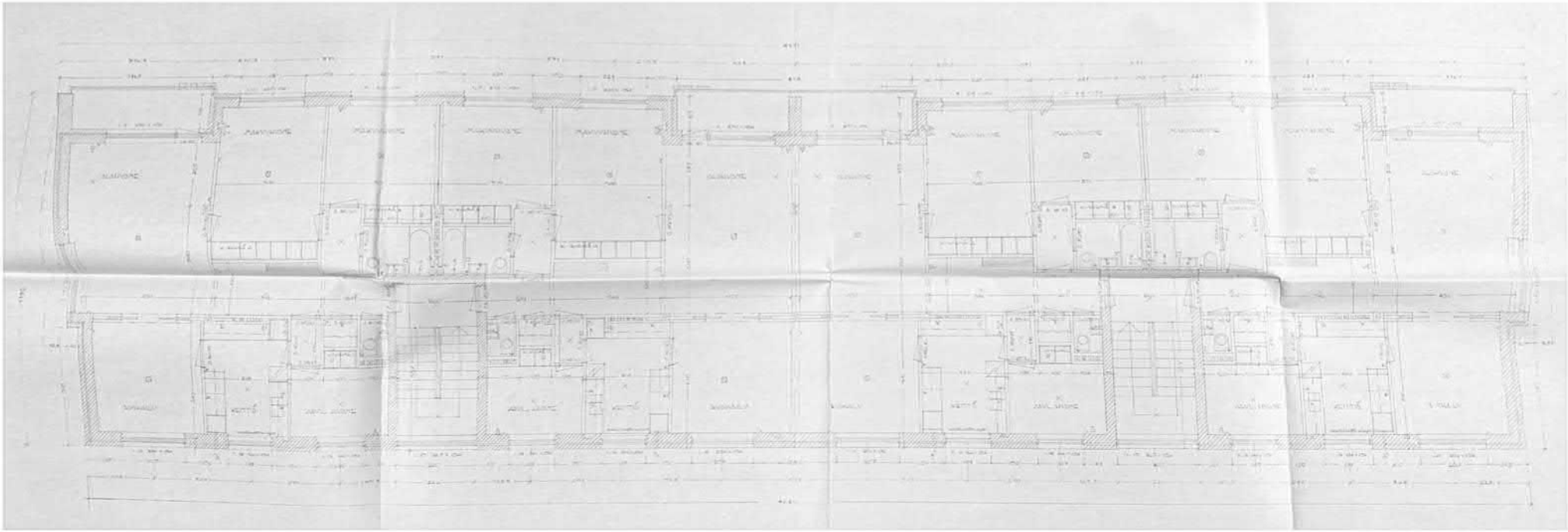

Kuva 35. Alilääkärien asuinrakennuksen (rakennus 3) 1.-3. kerrosten pohjapiirustus. Piirustus päivätty vuodelle 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

5. PERUSKORJAUKSET

Puijon sairaala-aluetta on rakennettu kolmessa vaiheessa. Ensimmäinen vaihe käsittää alkuperäiset keskussairaalan rakennukset asuinrakennuksineen. Toinen laaja rakentamisen vaihe käynnistyi 1980-luvulla, jolloin tehtiin laajennukset mm. neurologialle, neurokirurgialle, psykiatrialle, sädehoidolle ja syöpätaudeille. Samalla tehtiin peruskorjauksia pääsairaalaan. Kolmas laajentumisvaihe alkoi 2010-luvulla, jolloin rakennettin Kaarisairaala ja Sädesairaala. Käynnissä on Uusi Sydän -hanke, jossa pääsairaalan pohjoispuolelle rakennetaan pääsairaalan yhteyteen uudisrakennus ja pääsairaalaan tehdään mittava saneeraus. Hanke päättyy vuonna 2025.

Päärakennukseen on tehty tilamuutoksia sitä mukaa kun sairaanhoidossa on kehitysmuutosta. Ensimmäiset muutokset tehty 1980-luvulla, jolloin päärakennuksen ympärille on rakennettu laajennuksia, kuten poliklinikka (1983), sädehoitoyksikkö (1984) ja vuodeosastot (1985) sekä peruskorjattu alkuperäisen rakennuksen osia (1987). 1990-luvulla päärakennuksen muutokset jatkuivat lukuisina laajennuksina ja peruskorjauksina. Vuonna 2000 on tehty päärakennuksen parvekekorjaukset ja syöksytorvet. 2000-luvulla laajennukset jatkuivat päärakennukseen kytkeytyvissä rakennuksissa ja vuonna 2008–2009 päärakennukseen tehtiin konehuoneen ja iv-konehuoneen laajennukset. 2010-luvulla aloitettiin mittava pääsairaalan peruskorjaushanke. Vuonna 2013 päärakennuksessa valmistui pääaulan muutostyöt. Vuonna 2014 peruskorjattiin keittiöltä ja logistiikalta vapautuneisiin tiloihin logistiikan jakelukeskus oheistiloineen. Vuonna 2021 valmistui vuodeosastotornin vesikaton korotus.

Rakennus 3:een tehtiin vuonna 1982 asuintilojen ja ullakon muutos toimistoiksi sekä päiväkoti. Päiväkoti muutettiin edelleen toimistoiksi 1. ja 2. kerroksessa vuonna 1988. Monistamolle tehtiin tilat vuonna 2000. Rakennuksen peruskorjaus ja muutos valmistui vuonna 2010. Alkuperäisestä rakennuksesta jäi jäljelle runko. Ei-kantavat punatiiliseinät purettiin ja tilalle rakennettiin siirreltävät levyseinät, jotta tilasta saatiin muuntojoustava avokonttori. Huonokuntoiset parvekkeet purettiin ja niiden jättämät syvennykset maalattiin oranssinsävyisiksi. Rakennukseen tehtiin maantasokerrokseen uusi sisäänkäynti keskimmäisen parvekesyvennyksen kohdalle. Lisäksi hissi rakennettiin rakennuksen keskikohdalle.

Samassa peruskorjauksessa rakennus 3:een valettiin 11 cm paksumpi sokkeli, sillä ulkoseiniin asennettiin saman verrran lämmöneristystä ja uusi rappaus. Rakennuksen neljäs eli ullakkokerros korotettiin täyskorkeaksi toimistotilaksi.

Rakennus 4:essa 1.-4. kerrosten asuintilat muutettiin toimistoiksi ja rakennukseen tehtiin huumepoliklinikan tilat 1990-luvun lopulla. Arkistotilat ja lattiapinnoitus tehtiin 0. kerrokseen vuonna 2000. Peruskorjaus valmistui vuonna 2006.

Rakennus 5:ssa asuintiloja muutettiin toimistoiksi vuosina 1879–1982 ja 0.-1. kerrosten asuintilat muutettiin poliklinikaksi ja vuodeosastoksi vuonna 1981. IV-konehuone tehtiin vuonna 1983. Varaporras julkisivun puolelle tehtiin vuonna 1984. Julkisivujen rappaus ja osittainen ikkunoiden vaihto toteutettiin vuonna 1997. Rakennus 5 peruskorjattiin vuonna 2011.

Rakennus 6:n 0.-1. kerrosten asuintilat muutettiin poliklinikaksi vuonna 1975 ja toimistotiloiksi vuonna 1982. 0. kerroksessa on tehty kosteuskorjaus vuonna 2000. Vuonna 2003 rakennukseen tehtiin peruskorjaus.

6. PUIJON SAIRAALA-ALUEEN NYKYTILANNE

Kuva 36 ja 37. Puijon sairaala-alue vuonna 2019. Pienemmässä kuvassa sairaala-alue vuonna 1958. Lähde: KYS Uusi Sydän -hanke ja KYS keskusarkisto.

Kuuden vuosikymmenen aikana peltomaisemaan väljästi sijoitetut keskussairaalan rakennukset ovat saaneet ympärilleen runsaasti uusia rakennuksia ja uudet liikennejärjestelyt. Lukuisat laajennukset ovat täyttäneet Puijon sairaala-alueen tonttia siten, että pääsairaalan ympärillä olevat rakennukset ovat vapaan sijoittelun sijaan ruutukaavan mukaisesti.

Kuvista 36 ja 37 voi havaita rakennetun ympäristön perusteellisen muutoksen. Huolimatta rakennusten lisääntymisestä tontilla voidaan kuitenkin huomata, että vuonna 1958 valmistunut pääsairaala on edelleen alueen keskeisin elementti. Kuva 31 on vuodelta 2019, joten siinä ei näy vuonna 2021 valmistunut vesikaton korotus (ks. kuva 38).

Pääsairaalan yhteyteen pohjoispuolelle valmistuu vuonna 2025 mittava uudisrakennus. Uudisrakennuksen takaa puretaan osa vuonna 1985 valmistuneesta laajennuksesta. Rakennuslupa on myönnetty Psykiatriatalolle, joka sijoittuu rakennus 5:n yhteyteen. Psykiatriatalo valmistuu vuonna 2024.

Pääsairaalan ulkomuoto on pääpiirteissään säilyttänyt alkuperäiset ominaisuutensa. Vaaleanruskeat julkisivut, ylimmän kerroksen sisäänvedetty parvekekerros sekä keskellä rakennusta kulkeva parvekelinja ovat rakennuksen näkyvimpiä ominaispiirteitä. Idänpuoleinen kattolinja on korotettu kauttaaltaan lännen puoleisen kattolinjan korkeuteen. Vuonna 2021 vesikattoa korotettiin entisestään.

Pääsairaalan ympärille kehämäisesti rakennetut laajennukset peittävät sen julkisivujen näkyvyyttä Puijonlaaksontieltä katsoessa. Eri vuosikymmeninä tehdyt laajennukset puhkovat pääsairaalan julkisivuja erityisesti jalustan kohdalta ja keskeltä pääsairaalaa etelänpuolelta sekä laajoilta alueilta pohjoisen puolelta. Alkuperäisestä rakennuksesta parhaiten säilynyt osuus on vuodeosastotornin ylimmät kerrokset.

Kuva 38. Puijon sairaalan pääsairaala kuvattuna etelän suunnasta vuonna 2019. Itäisen päädyn takana näkyy rakenteilla olevan uudisrakennuksen ensimmäisen vaiheen rakennusosa. Lähde: KYS Uusi Sydän -hanke.

Kuva 39. Puijon sairaalan pääsairaala kuvattuna pohjoisen suunnasta vuonna 2019. Lähde: KYS Uusi Sydän -hanke.

Kuva 40. Pääsairaalan pääaula vuonna 1958. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Kuva 41. Pääsairaalan alkuperäinen pääaula vuonna 2022. Kuva: Arkkitehdit Kontukoski Oy.

42.

Pääsairaalan vanha pääaula eli hissi- ja portaikkoaula on säilyttänyt osittain alkuperäiset ominaispiirteensä. Henkilöhissien ympäristö ja pilari on maalattu oranssilla opastevärillä. Alakatto ja valaisimet on uusittu.

Alkuperäinen lasiseinä ja sen sivuilla olevat ovet poliklinikan odotushuoneeseen on poistettu ja tilalla on uudet ovet. Lähempänä vanhaa pääsisäänkäyntiä ollut katon valolyhty on purettu ja tilalle on rakennettu ilmanvaihtokonehuone. Valolyhdyn kohdassa on nykyään valoilla korostettu sisäkattosyvennys. Aula on myös kaventunut varaston rakentamisen myötä (kuva 42 yllä, oikeanpuoleinen seinä, ks. myös s. 53, muutoskaavio).

Kuva 43. Pääsairaalan vesikaton korotus valmistui vuonna 2021. Lähde: KYS Uusi Sydän -hanke.

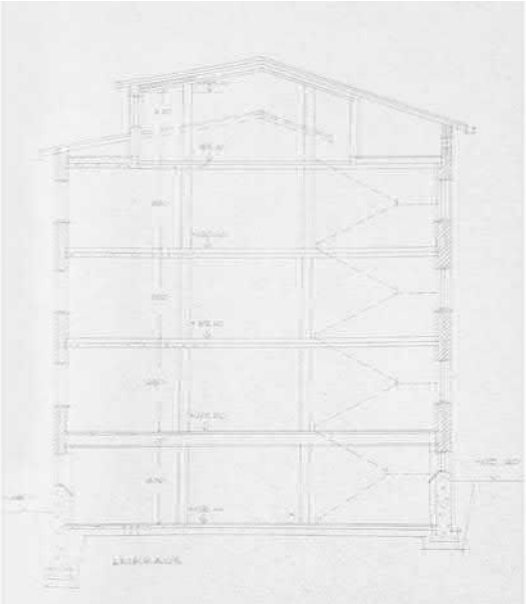

Kuva 44. Alilääkärien asuintalon leikkaus vuodelta 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Kuva 45.Alilääkärien asuintalon alkuperäinen julkisivupiirustus etelään vuodelta 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Alilääkärien asuinkerrostaloa (rakennus 3) on korotettu yhdellä kerroksella alkuperäisestä ja se käsittää nyt neljä kerrosta kellarin ja ullakon lisäksi. Vaaleanharmaaseen rapattuun julkisivuun on lisätty oranssia väriä rakennuksen keskelle sekä sivuille, purettujen parvekkeiden kohdalle. Katon muoto on pulpettikatto ja katteena on käytetty peltiä. Alimman maantasokerroksen autotallit on muutettu toimistotiloiksi. Alkuperäisestä rakennuksesta on jäljellä ainoastaan runko.

Kuva 46 ja 47. Rakennus 3 joulukuussa 2021. Kuva: Arkkitehdit Kontukoski Oy.

Rakennukset 4, 5 ja 6 ovat säilyttäneet alkuperäisen kerrosluvun, mutta kaikki kerrokset on muutettu vastaanotto- ja toimistotiloiksi. Rapattujen julkisivujen väri on kaikissa kerrostaloissa vaaleanharmaa valkoisilla vaakasuorilla saumoilla tehostettuna. Pulpettikaton kate on peltiä. Rakennus 4:een, 5:een ja 6:een on rakennettu julkisivun ulkopuolelle poistumisporras. Kaikkien kolmen asuntotornin katoilla on korotetut ilmanvaihtokonehuoneet.

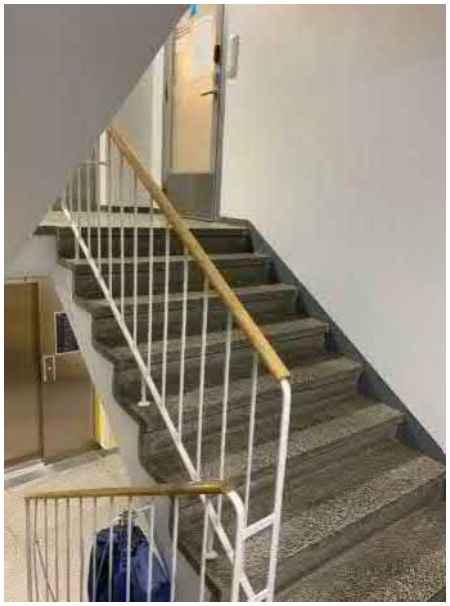

Kuva 48. Rakennus 4:n portaikko vuonna 2022.Kuva: Arkkitehdit Kontukoski Oy.

Kuva 49 ja 50. Rakennusten 5 (ylin) ja 6 portaikot vuonna 2022. Kuva: Arkkitehdit Kontukoski Oy.

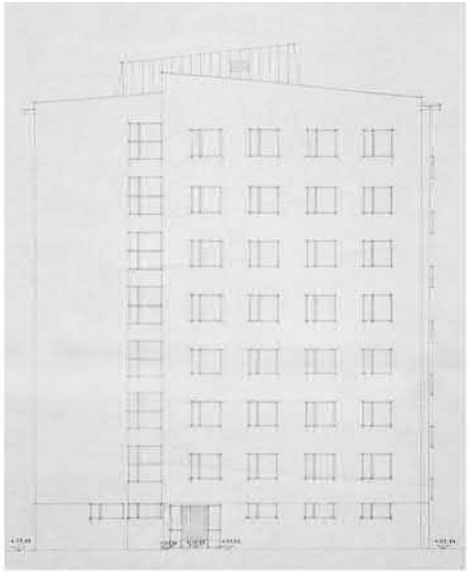

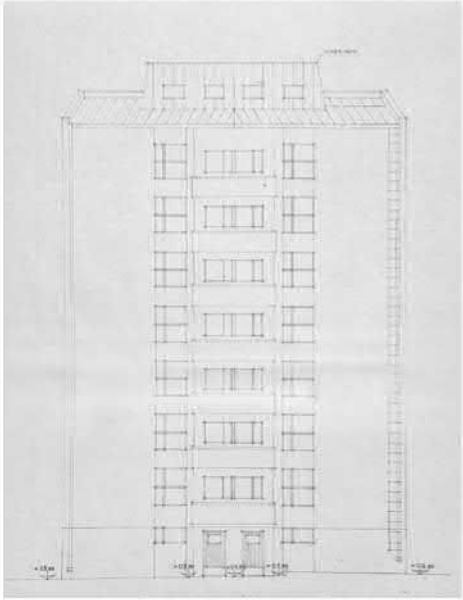

Kuvat 51 ja 52. Sairaala-apulaisten asuintalon E julkisivupiirustus itään (ylin) ja pohjoiseen vuodelta 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Kuva 53 ja 54. Rakennus 4 joulukuussa 2021. Kuva: Arkkitehdit Kontukoski Oy.

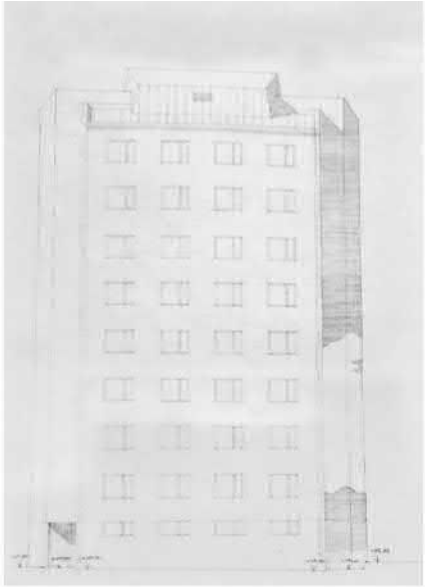

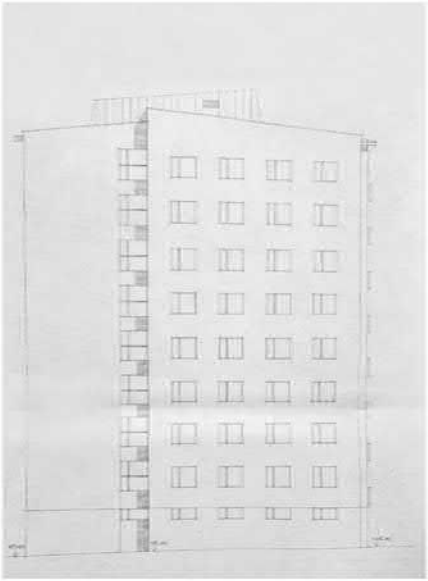

Kuvat 55 ja 56. Hoitajien asuintalon F julkisivupiirustus etelään (ylin) ja itään vuodelta 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Kuva 57 ja 58. Rakennus 5 joulukuussa 2021. Kuva: Arkkitehdit Kontukoski Oy.

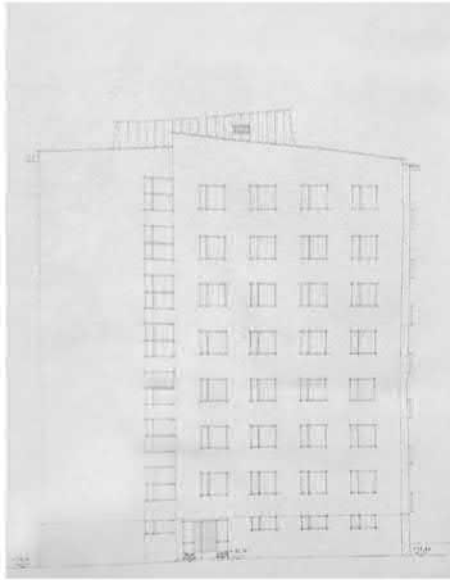

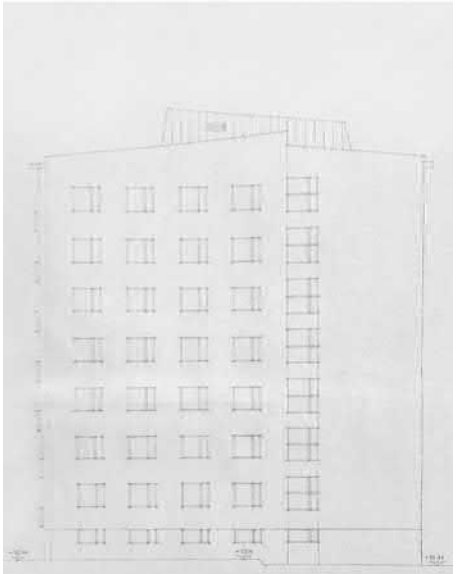

Kuvat 59 ja 60. Hoitajien asuintalon G julkisivupiirustus itään (ylin) ja länteen vuodelta 1954. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Kuva 61 ja 62. Rakennus 6 joulukuussa 2021. Kuva: Arkkitehdit Kontukoski Oy.

7. PUIJON SAIRAALA-ALUEEN 1950-LUVUN RAKENNUSTEN RAKENNUSHISTORIALLISET ARVOT

Rakennushistorialliset arvot

Vuonna 1958 valmistunut pääsairaala on rakennushistoriallisesti merkittävin rakennus Puijon sairaala-alueella. Sen julkisivut ovat säilyneet melko hyvin alkuperäisessä asussaan, lukuun ottamatta kattorakenteissa tapahtuneita muutoksia ja IV-kuilujen lisäyksiä. Lisäksi laajennukset ovat puhkoneet etelän ja pohjoisen puolen julkisivuja, mutta pääsairaalalla on edelleen suurmaisemassa tunnistettava muoto. Sen taakse sijoittuvat uudemmat ja vielä rakenteilla olevat rakennukset.

Rakennustyyppinä pääsairaala edustaa 1950–60-luvun vaihteelle tyypillistä siivet ja jalusta -siirtymävaihetyyppiä ja suorakulmaista geometriaa runkosyvyydeltään kapeine vuodeosastotorneineen. Suomalaisessa keskussairaaloiden rakennushistoriassa näitä siirtymävaiheen kohteita on kaksi: Kuopion ja Tampereen keskussairaalat.

Sairaalan hoitohenkilökunnalle rakennetut asuintornit eli rakennus 4, 5 ja 6 ovat säilyttäneet alkuperäisten julkisivujen ominaispiirteensä melko hyvin, huolimatta niihin tehdyistä muutoksista, kuten portaikoista, IV-konehuoneiden korottamisista ja kellaritilojen muutoksista. Asuintornien julkisivujen väri on muutettu vaaleanruskeasta sävystä harmaaksi.

Alilääkärien alun perin kolmikerroksista asuinkerrostaloa eli rakennus 3:sta on korotettu yhdellä kerroksella. Kaikki kerrokset on muutettu toimistotiloiksi, myös maanpäällinen kellarikerros. Värimaailma on muutettu vaaleanruskeasta harmaaksi ja oranssiksi. Julkisivuihin tehdyt muutokset ovat runsaita (esim. parvekkeiden poisto) ja rakennuksen alkuperäinen ilme ei ole säilynyt. Rakennusten 3 ja 4 väliin on rakennettu vuonna 2009 lisäosa, joka osaltaan muuttaa ympäristön ilmettä ja rakennusten julkisivuja.

Kaupunkikuvalliset arvot

Puijon sairaala-alueen pääsairaala on säilyttänyt alkuperäisen ulkomuotonsa ja sen ylimmät kerrokset näkyvät Puijonlaaksontielle ja valtatie 5:lle maamerkin tavoin. Huolimatta pääsairaalan ympärille rakennetuista uudemmista laajennuksista, vanha pääsairaala on edelleen sairaala-alueen keskeisin elementti. Sairaala-alueelle eri vuosikymmeninä rakennetut laajennukset ovat sokkelomaisuudessaan vähentäneet alueen viihtyisyyttä. Laajennukset ja uudisrakennukset edustavat osaltaan eri aikakausien arkkitehtuuria ja siten näyttäytyvät omina kokonaisuuksinaan.

Historialliset arvot

Puijon sairaala-alueen pääsairaala on sekä valtakunnallisesti että paikallishistoriallisesti merkittävä keskussairaalaverkoston edustaja, joka on tyyppiesimerkki 1950–60-luvun vaihteen siirtymävaiheen typologiasta.

8. LÄHDELUETTELO

Kirjalliset lähteet

Hannula, Seppo (1992) Lasaretista yliopistolliseksi sairaalaksi. 200 vuotta Kuopion lääninsairaalan, keskussairaalan ja yliopistollisen sairaalan historiaa. Kuopion yliopistollinen sairaala.

Henkreikä (2006-2019). Pohjois-Savon sairaanhoitopiirin kuntayhtymän tiedotuslehti.

Hällström E. Tietoja Kuopion lääninsairaalan vaiheista. I. Valmistavat toimenpiteet sairaalan perustamiseksi ja ensimmäiset toimintavuodet. Duodecim 28. Helsinki 1912.

Kuopion lampi- ja lahtikortit. Kuopion vesialueiden hoito- ja kunnostussuunnitelma 2019–2023. [https://www.kuopio.fi/documents/7369547/7476108/Lampi-+ja+lahtikortit+2019-2023/d6700816-cd81-4f71-834d-9f3d5ec16de1]

Kärjä, Juhani (2008) Lääketieteen juurilla Savossa. Esitelmiä vuosien varrelta. Pohjois-Savon sairaanhoitopiiri.

Lehtimäki, Terhi (2014) Terveyttä kaikille – keskussairaalat 1940-luvulta 1980-luvulle. Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Oy 2014.

Lukkarinen, Heikki (2009) Kivi Kuopion kaupunkirakentamisessa. Valkeisenlammen ympäristö. Geologian tutkimuskeskus.

Lääninsairaalasta Savoniaan. Savonia-ammattikorkeakoulun Sairaalakadun kampuksen rakennushistoriaselvitys (2012) Arkkitehtitoimisto Hanna Lyytinen Oy.

Niiranen, Timo (1990) Kuopion Savilahti – kartanosta yliopistoksi. Snellman-instituutin B-sarja 20. Kuopion kaupunginhallitus.

Riekki Helena (2005) Kuopion historia. 6, Kuopion kaupungin rakennushistoria: kaupungin rakentamisvaiheita vuodesta 1875. Kuopion kaupunki.

Virta, Kari & Hoppania, Heikki (1985) Kuopion yliopistollinen keskussairaala. Arkkitehti 5 /85, eripainos.

Valokuvat

Kansalliskirjaston Finna.fi -sivusto [https://www.finna.fi] KUVIA> https://www.kansalliskirjasto.fi/fi/uutiset/yli-100-000-museoviraston-kuvaa-vapaaseen-kayttoon-finna-palveluun]

KYS Keskusarkisto

KYS Uusi Sydän -hanke

Kuva 63. Matti Poutvaaran ottama ilmakuva Kuopion keskustasta lokakuussa 1957. Kuopion Keskussairaalan työmaa näkyy kuvan vasemmassa yläreunassa.
Lähde: Museovirasto, kansatieteen kuvakokoelma.

Puijon sairaala-alueen ajoituskaavio: 1950-luku

Ajoituskaaviossa esitetty tieverkko on vuoden 2022 mukaan.

Puijon sairaala-alueen ajoituskaavio: 1980-luku

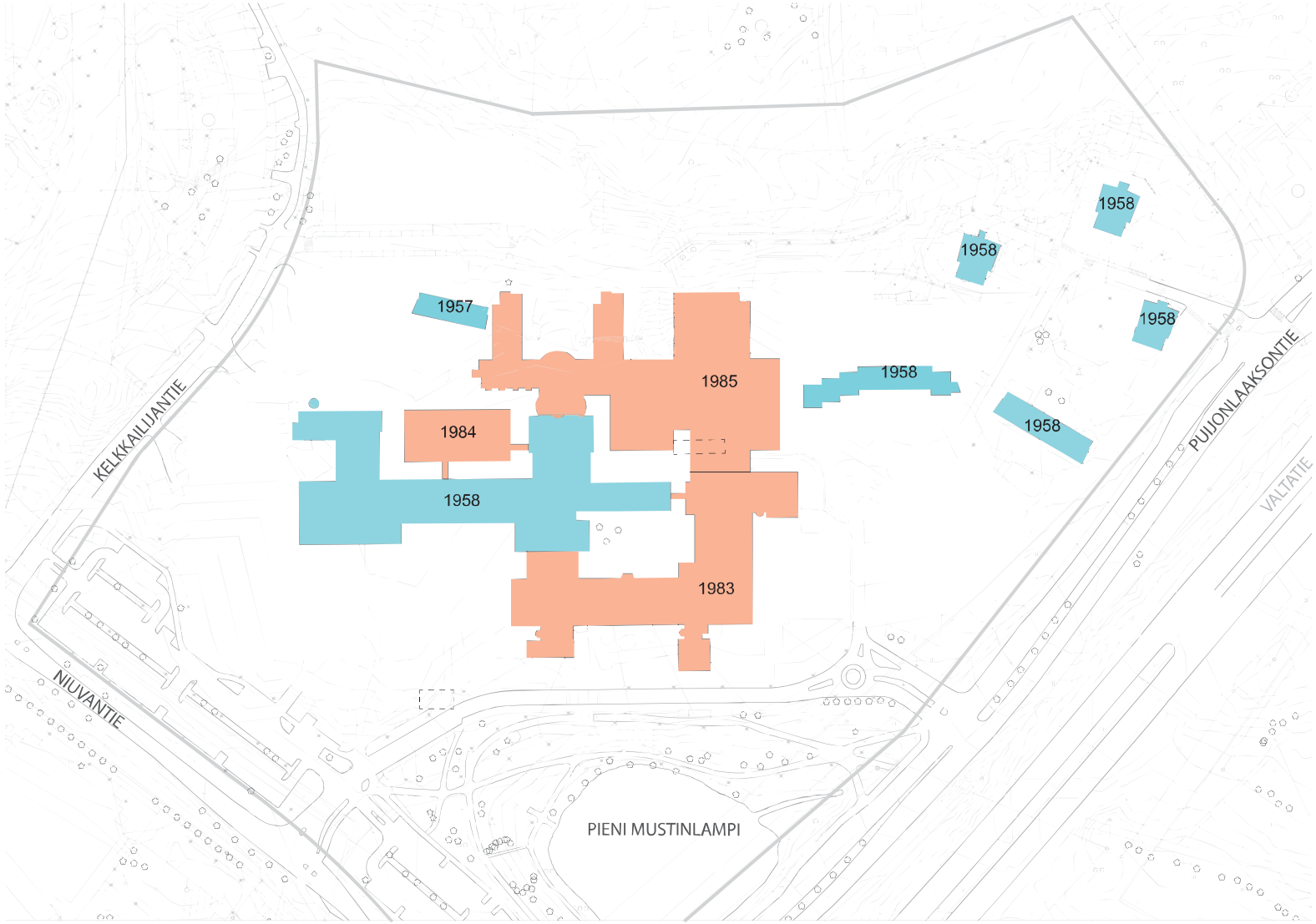

Ajoituskaaviossa esitetty tieverkko on vuoden 2022 mukaan.

Puijon sairaala-alueen ajoituskaavio: 1990-luku

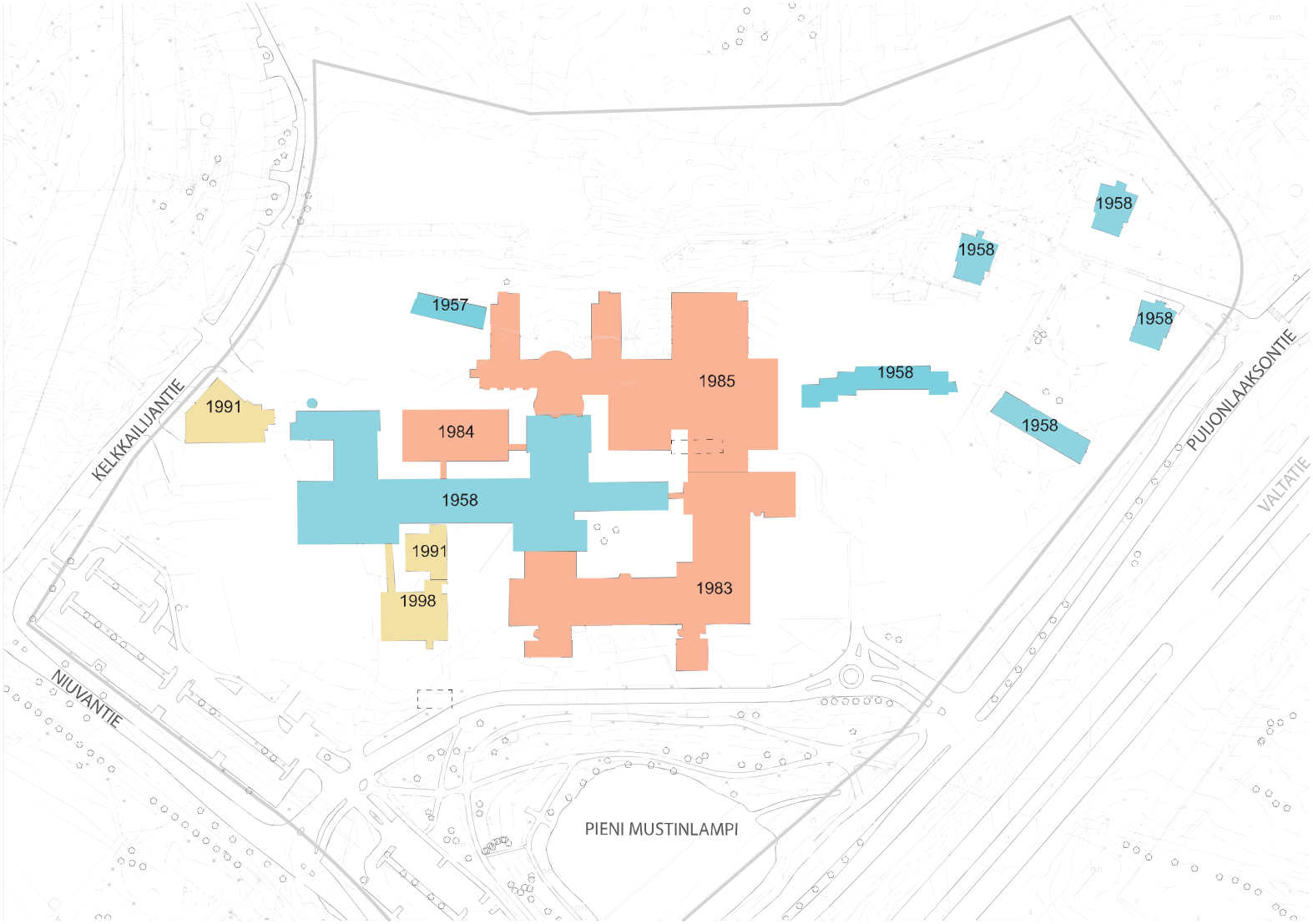

Ajoituskaaviossa esitetty tieverkko on vuoden 2022 mukaan.

Puijon sairaala-alueen ajoituskaavio: 2000-luku

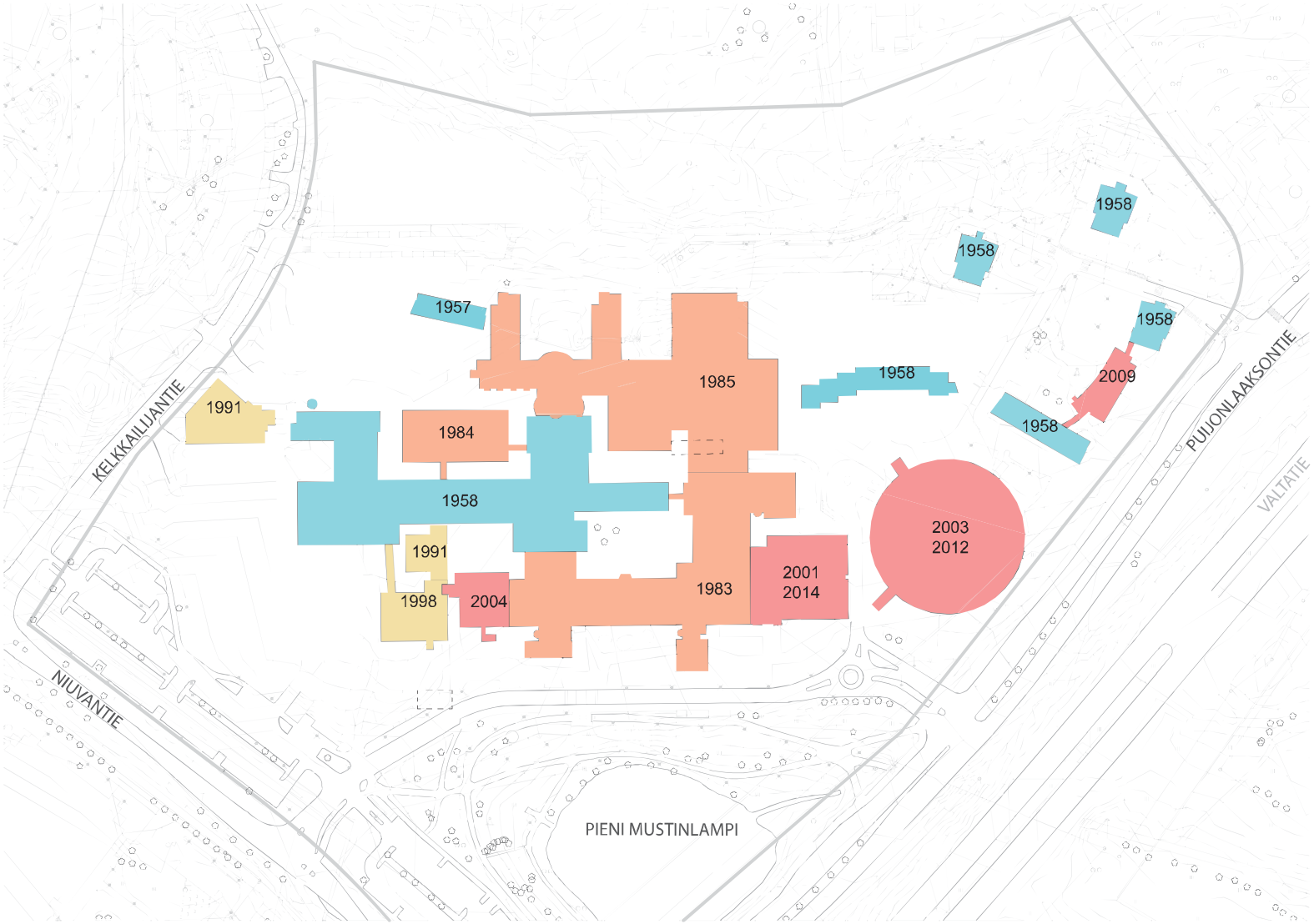

Ajoituskaaviossa esitetty tieverkko on vuoden 2022 mukaan.

Puijon sairaala-alueen ajoituskaavio: 2010-luku

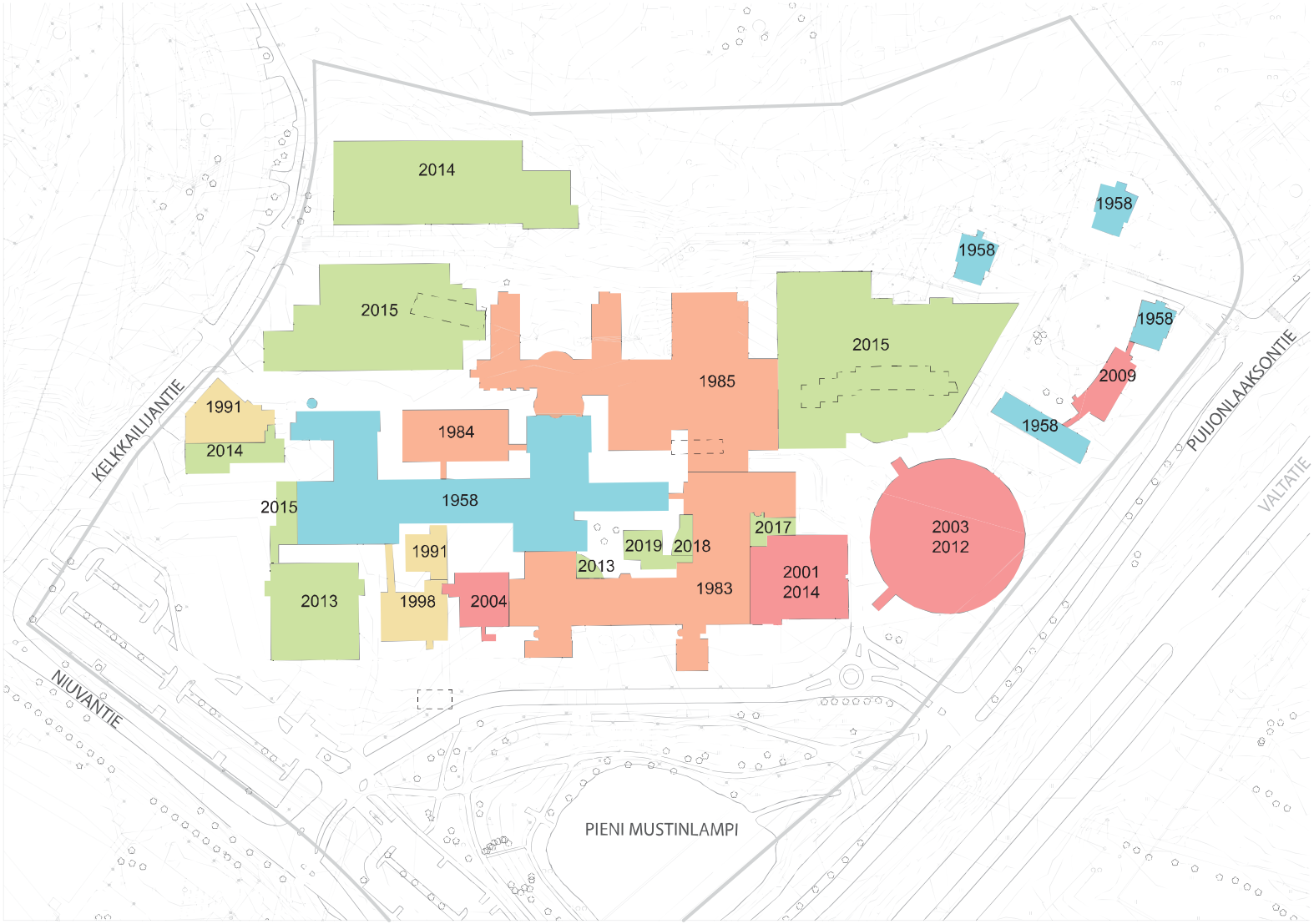

Ajoituskaaviossa esitetty tieverkko on vuoden 2022 mukaan.

Puijon sairaala, pääsairaalan julkisivun säilyneisyyskaavio

Julkisivu etelään

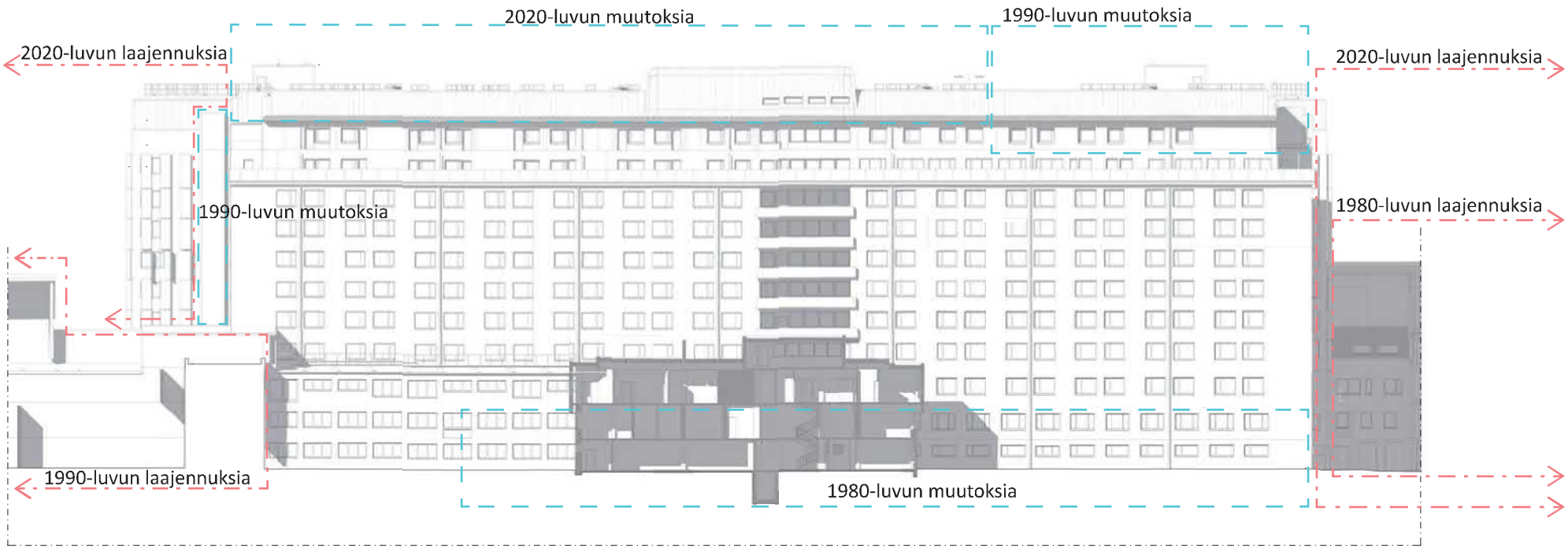

Puijon sairaala
Rakennushistoriaselvitys 2022

Säilyneisyyskaavio 1:600

Muutoksia

Laajennuksia

Puijon sairaala, pääsairaalan julkisivun säilyneisyyskaavio

Julkisivu pohjoiseen

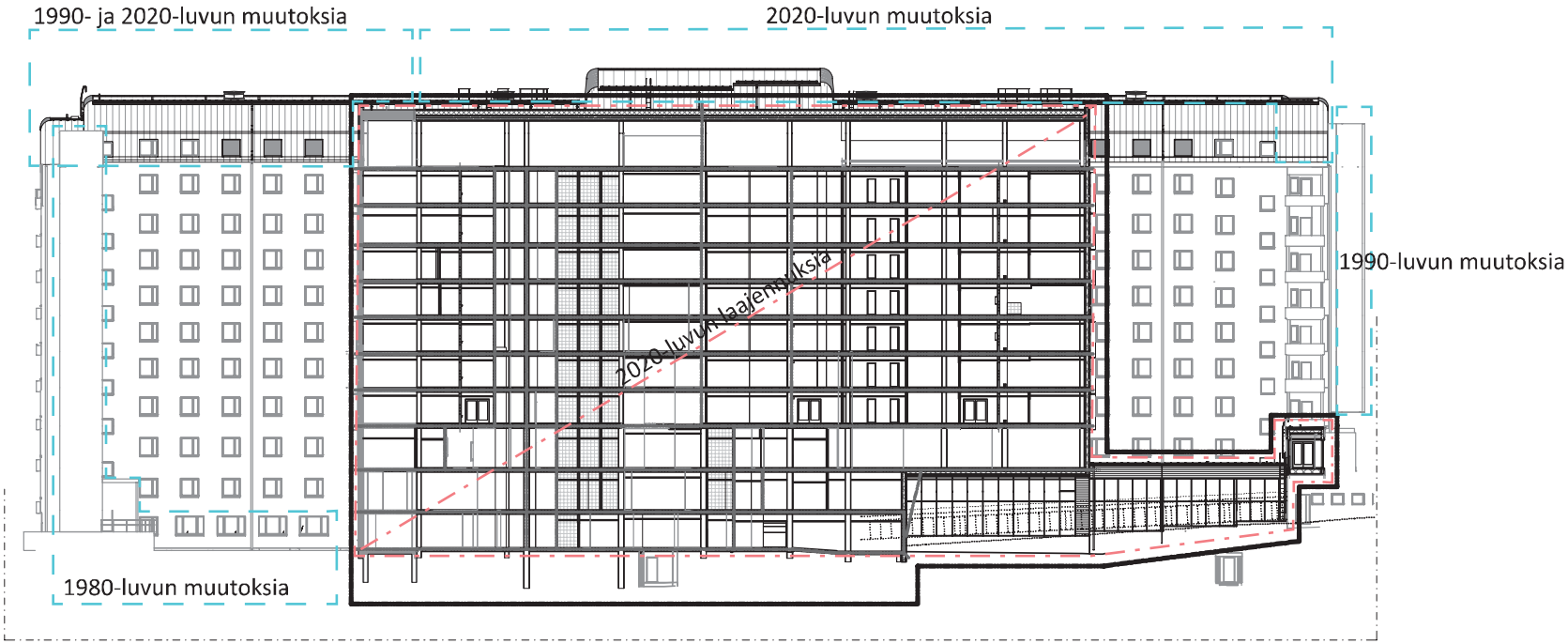

Puijon sairaala
Rakennushistoriaselvitys 2022

Säilyneisyyskaavio 1:600

Muutoksia

Laajennuksia

Puijon sairaala, pääsairaalan julkisivun säilyneisyyskaavio

Julkisivu itään

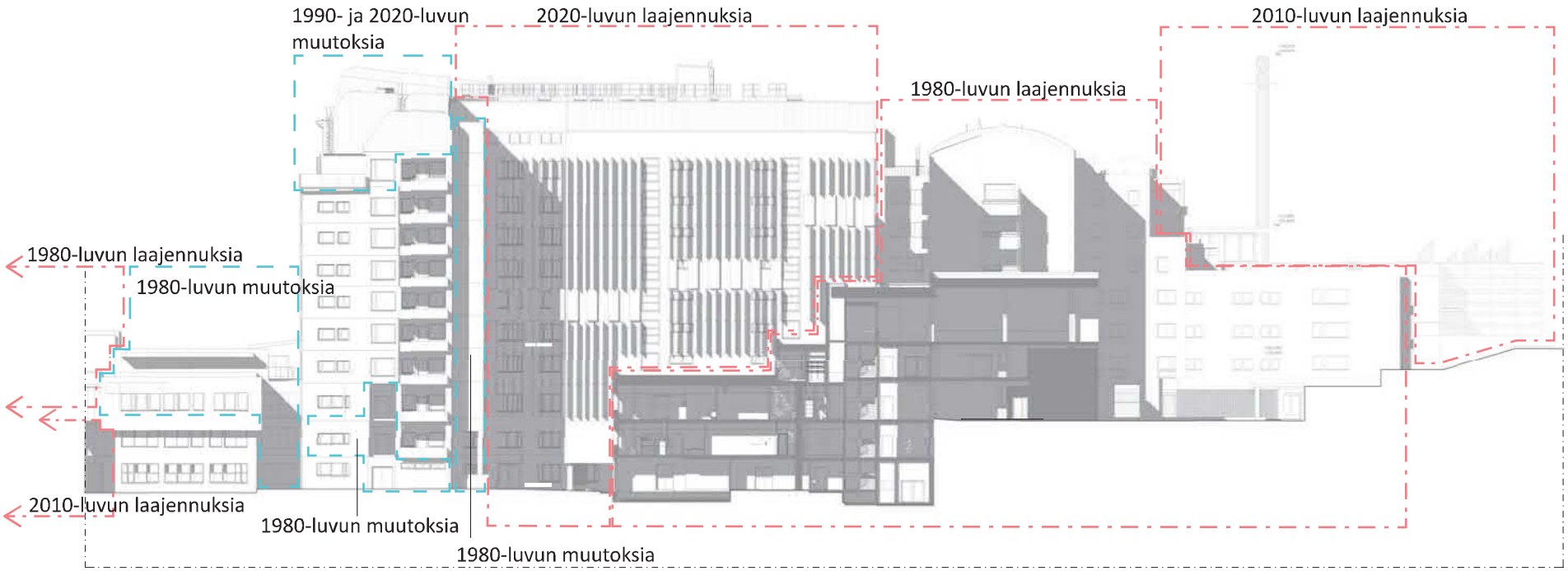

Puijon sairaala
Rakennushistoriaselvitys 2022

Säilyneisyyskaavio 1:600

Muutoksia

Laajennuksia

Puijon sairaala, pääsairaalan julkisivun säilyneisyyskaavio

Julkisivu länteen

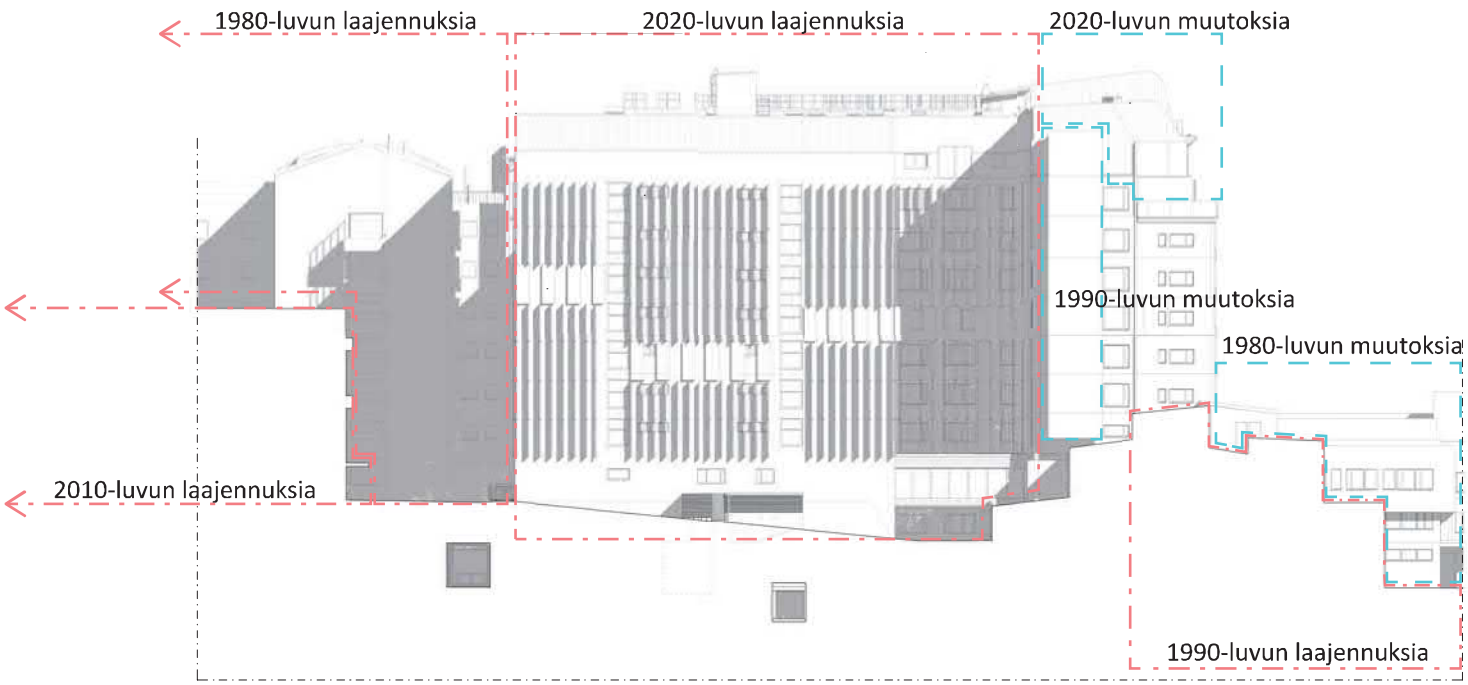

Puijon sairaala
Rakennushistoriaselvitys 2022

Säilyneisyyskaavio 1:600

Muutoksia

Laajennuksia

Puijon sairaala, pääsairaalan pohjapiirustus, pääaula 1. krs ja 2. krs

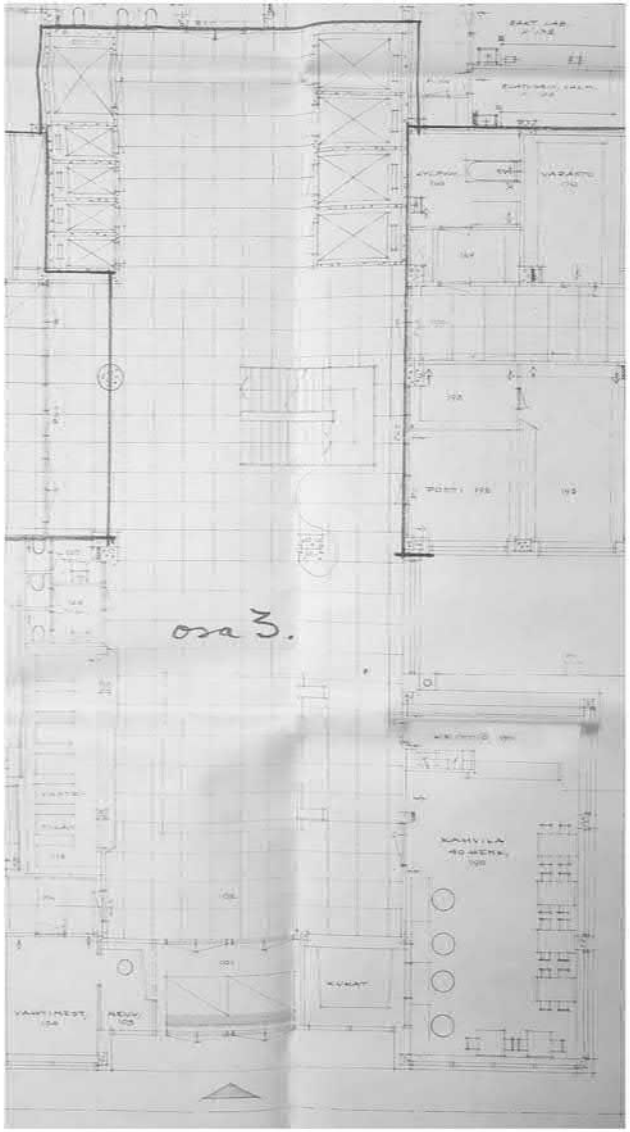

Pääaula 1. krs. Lähde: KYS Keskusarkisto.

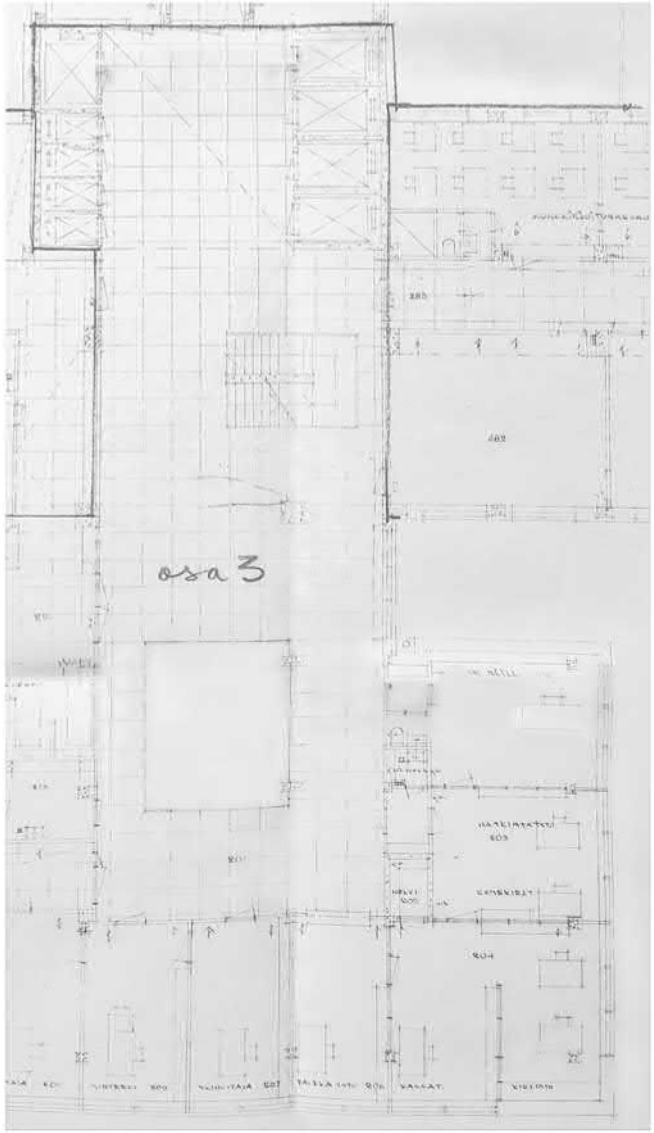

Pääaula 2. krs. Lähde: KYS Keskusarkisto.

Puijon sairaala, pääsairaalan pohjapiirustuksen muutoskaavio, pääaula 1. krs

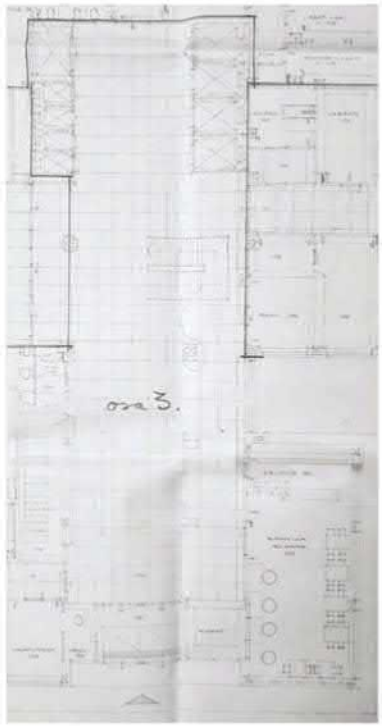

Aulan pohjapiirustus vuodelta 1954

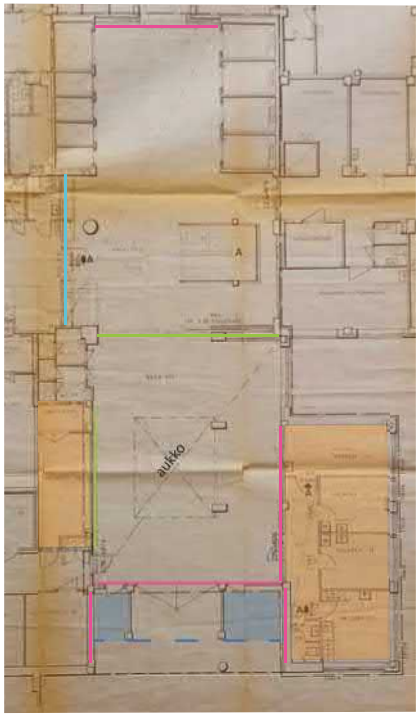

Aulan pohjapiirustus vuodelta 1984

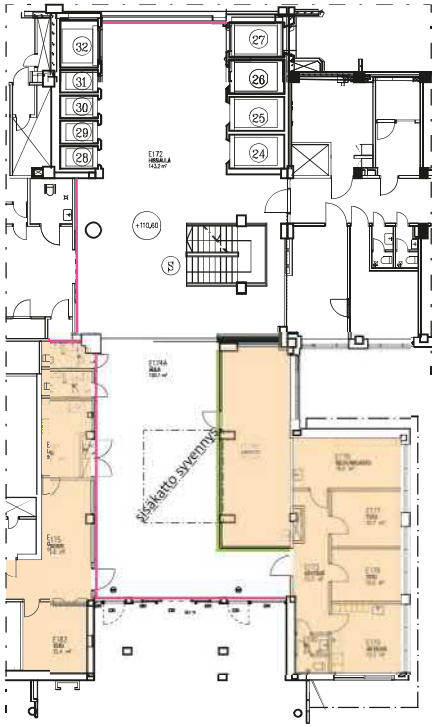

Aulan pohjapiirustus vuodelta 2021

Puijon sairaala
Rakennushistoriaselvitys 2022

Säilyneisyyskaavio n. 1:400

Muutoksia rakenteessa
Siirtynyt rakenne
Poistunut rakenne

Uusi rakenne
Tilamuutoksia
Poistunut tila

Puijon sairaala, rakennus 3:n julkisivujen säilyneisyyskaavio

2000-luvun muutoksia

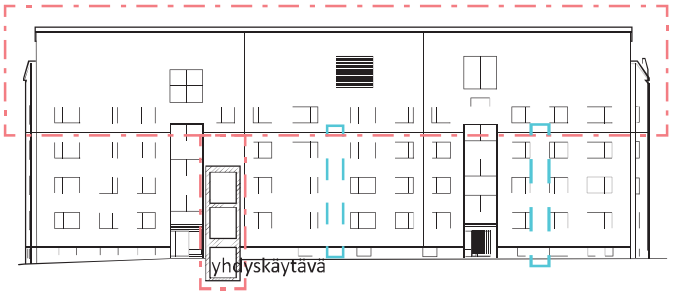

Julkisivu koilliseen

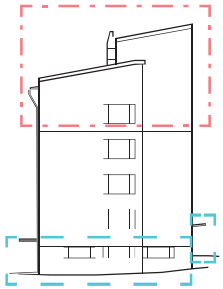

Julkisivu kaakkoon

Julkisivu lounaaseen

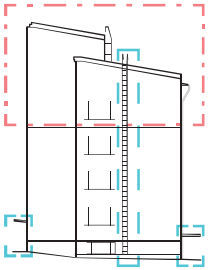

Julkisivu luoteeseen

Puijon sairaala
Rakennushistoriaselvitys 2022

Säilyneisyyskaavio 1:600

Muutoksia

Laajennuksia

Puijon sairaala, rakennus 4:n julkisivujen säilyneisyyskaavio

2000-luvun muutoksia ja laajennuksia

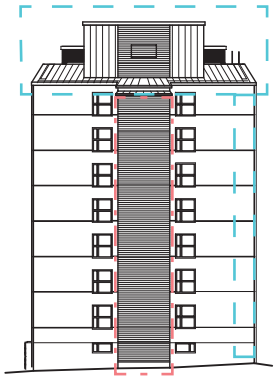

Julkisivu pohjoiseen

Julkisivu itään

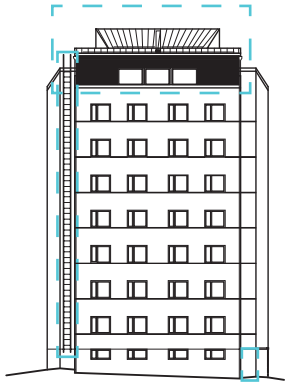

Julkisivu etelään

Julkisivu länteen

Puijon sairaala
Rakennushistoriaselvitys 2022

Säilyneisyyskaavio 1:600

Muutoksia

Laajennuksia

Puijon sairaala, rakennus 5:n julkisivujen säilyneisyyskaavio

1980-luvun muutoksia ja laajennuksia

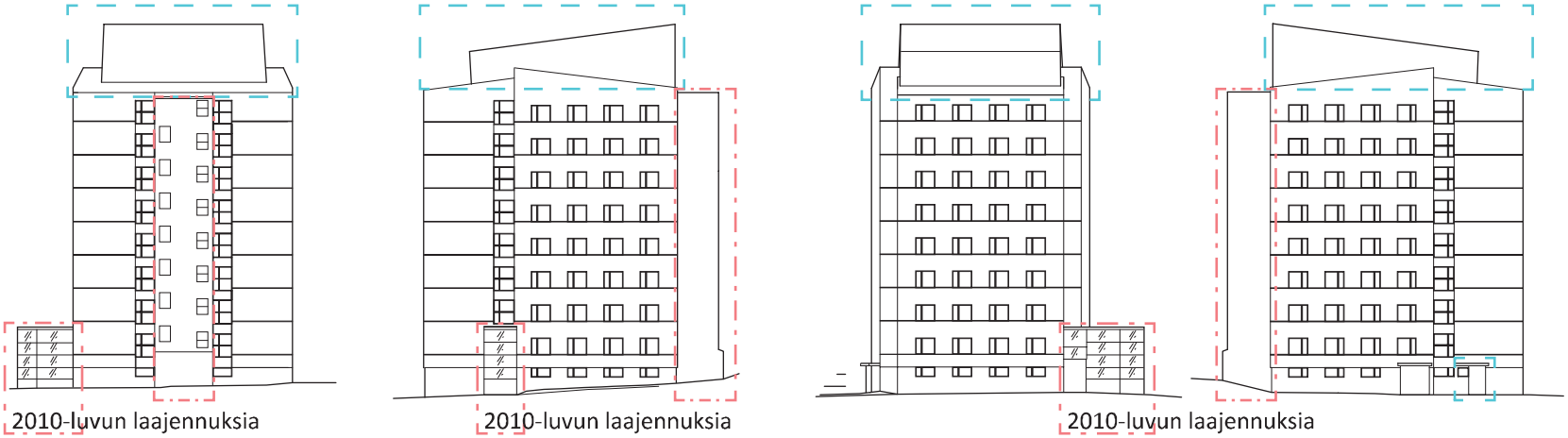

Julkisivu pohjoiseen

Julkisivu itään

Julkisivu etelään

Julkisivu länteen

Puijon sairaala
Rakennushistoriaselvitys 2022

Säilyneisyyskaavio 1:600

Muutoksia

Laajennuksia

Puijon sairaala, rakennus 6:n julkisivujen säilyneisyyskaavio

2000-luvun muutoksia ja laajennuksia

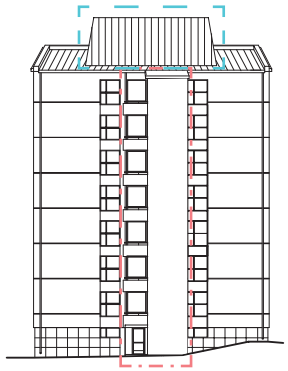

Julkisivu pohjoiseen

Julkisivu itään

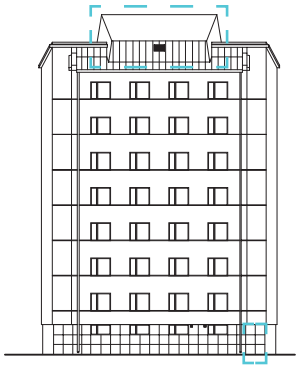

Julkisivu etelään

Julkisivu länteen

Puijon sairaala
Rakennushistoriaselvitys 2022

Säilyneisyyskaavio 1:600

Muutoksia

Laajennuksia